

ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา
และบริหารจัดการเมืองเก่า
เล่มที่ ๕ การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์
พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า
สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำนำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งมีคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ทำหน้าที่กำกับดูแล โดยที่ผ่านมาเป็นการดำเนินงานในเชิงนโยบาย และจากการตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่เมืองเก่าพบว่า การรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่า ยังไม่กว้างขวางนัก สำนักงานฯ จึงจัดทำโครงการพัฒนาขีดความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยการจัดทำชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่า ทุกภาคส่วน เพื่อให้เมืองเก่าซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยว ได้รับการคุ้มครองให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม

การจัดทำชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่านี้ สำนักงานฯ ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า ภายใต้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า อีกทั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านเก่า

สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ชุดความรู้นี้จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์กับเมืองเก่าได้อย่างยั่งยืน ถูกต้องตามหลักวิชาการ และสามารถส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าให้แก่คนรุ่นต่อไปในอนาคต รวมทั้ง ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งชุมชนในพื้นที่ องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน มีความตระหนักในการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมืองเก่าให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตุลาคม ๒๕๕๔

ข้อเสนอแนะการใช้ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า

ชุดความรู้นี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผู้ศึกษาและจัดทำ ในการดำเนินงานมีการสอบถามข้อมูลจากทุกภาคส่วนจากการประชุมคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองสำหรับเมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ เพื่อทราบความต้องการในการใช้งานชุดความรู้ และนำข้อมูลดังกล่าวมาออกแบบชุดความรู้ที่แบ่งเป็น ๖ เล่ม และเหมาะสำหรับการใช้งานของกลุ่มเป้าหมายที่ต่างกัน ดังนี้

เล่มที่ ๑ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย โดยเฉพาะครู อาจารย์ที่สามารถนำข้อมูลไปถ่ายทอดแก่เด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึก และความตระหนักในการอนุรักษ์เมืองเก่า ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้ต่อไป เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๑ ประกอบด้วย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย

เมืองเก่าคืออะไร

องค์ประกอบของเมืองเก่า ได้แก่ กำแพงเมือง - คูเมือง ป้อม แบบแผนโครงสร้างคมนาคมในเมืองเก่า ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่า และธรรมชาติในเมืองเก่า

การจัดแบ่งกลุ่มเมืองเก่า โดยแบ่งเป็น เมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ ๒ และกลุ่มที่ ๓

คุณค่าความสำคัญของเมืองเก่า

เล่มที่ ๒ แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า

เป็นความรู้ในการอนุรักษ์ โดยเฉพาะหลักการสำหรับการอนุรักษ์
พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทำหน้าที่ใน
การบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด
คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง สำนักงาน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด
เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า
องค์กรเอกชน และองค์กรสนับสนุนอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบหลักการและ
แนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการเมืองเก่าที่สอดคล้องกับกระบวนการ
ในการอนุรักษ์และอำนวยความสะดวกในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน เนื้อหาใน
ชุดความรู้เล่มที่ ๒ ประกอบด้วย

แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า

การวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า ประกอบด้วย
ขั้นที่ ๑ การระบุ ขั้นที่ ๒ วิธีการรักษา และขั้นที่ ๓ การนำมาปฏิบัติ

การรักษาเอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ และการฟื้นฟูเมืองเก่า
ประกอบด้วย หลักการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า การฟื้นฟูชุมชนเมืองเก่า
และการจัดการภูมิสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่า

เล่มที่ ๓ ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการ อนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทย

เป็นความรู้ในการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่ม
ของผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด
สำนักงานจังหวัด คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง

องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน
ที่อาศัยอยู่ภายในเมืองเก่า ทั้งกลุ่มผู้ใช้งานกฎหมาย และกลุ่มผู้มีหน้าที่
ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ในเล่มจะนำเสนอกรอบบัตรระหว่างประเทศ ซึ่ง
เป็นหลักการสำคัญในการอนุรักษ์ และรวบรวมพระราชบัญญัติต่างๆ ที่
เกี่ยวข้อง และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเมืองเก่าได้
รวมทั้ง การนำเสนอกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอ
ข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง
เก่าในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงสามารถดำเนินการได้ เนื้อหา
ในชุดความรู้เล่มที่ ๓ ประกอบด้วย

ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับระบุถึงเมืองเก่าไว้อย่างไร

มาตรการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในระดับสากล

การครอบครองกรรมสิทธิ์โดยรัฐ

การออกกฎหมาย

แรงจูงใจ

การเปลี่ยน/โอนสิทธิ์ในการพัฒนาทรัพย์สิน

การให้ข้อมูลข่าวสาร

กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะ

โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง อาทิ กฎบัตรพลอเรนซ์ว่า
ด้วยการสงวนรักษาสวน ประวัติศาสตร์ กฎบัตรเพื่อการปกป้องคุ้มครอง
และการจัดการมรดกทางโบราณคดี และกฎบัตรว่าด้วยมรดกสิ่งก่อสร้าง
พื้นถิ่นเป็นต้น

ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า ในประเทศไทย อาทิ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕
พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘
และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น

การบังคับใช้กฎหมายอื่นในการอนุรักษ์ พัฒนา และ บริหารจัดการเมืองเก่า

เล่มที่ ๔ กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า สำหรับ ประชาชนและเยาวชน

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเฉพาะ
ชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า ครู อาจารย์
รวมทั้ง องค์กรเอกชนหรือองค์กรสนับสนุนอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมที่
เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืน ภายในเล่ม
จะมีตัวอย่างโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ โดย
แยกเป็นกิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ทั้งกิจกรรมระดับละแวกชุมชน
ระดับชุมชน ระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง และกิจกรรมระดับประเทศ
รวมทั้ง กิจกรรมสำหรับเยาวชน ทั้งกิจกรรมระดับละแวกชุมชน
ระดับชุมชน ระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง และกิจกรรมระดับโรงเรียน
ซึ่งผู้สนใจสามารถนำกิจกรรมเหล่านี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการ
และงบประมาณในการจัดกิจกรรมได้ เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๔ ประกอบด้วย

กิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย

กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชนหรือระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง
กิจกรรมระดับประเทศ

กิจกรรมสำหรับเยาวชน ประกอบด้วย

กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชนหรือระดับเมือง กิจกรรมระดับโรงเรียน

เล่มที่ ๕ การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มของผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนที่อาศัยอยู่ภายในเมืองเก่าชุมชนกลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า โดยเนื้อหาเป็นตัวอย่างโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้งบประมาณของรัฐในการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืน เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๕ ประกอบด้วย

ปัญหาและสิ่งที่ไม่สมควรดำเนินการในพื้นที่เมืองเก่า
สาเหตุของปัญหาในการอนุรักษ์พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า
หลักการจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และ
บริหารจัดการเมืองเก่า

แนวทางในการจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา
และบริหารจัดการเมืองเก่า

แผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการ
เมืองเก่า ที่จะดำเนินการในพื้นที่เมืองเก่า

เล่มที่ ๖ บทเรียนการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษา

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนโดยเฉพาะชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ใน เขตเมืองเก่า ครู อาจารย์ ตลอดจน ภาคเอกชน ทั้งองค์กรเอกชนหรือ องค์กรสนับสนุนอื่นๆ เพื่อร่วมกันนำตัวอย่างการดำเนินการที่เกิดประโยชน์ กับการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่าอย่างยั่งยืน มาปรับใช้ กับเมืองเก่าที่ต้องการได้ เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๖ เป็นการนำเสนอ บทเรียนการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษาเมืองเก่าผ่านการดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเมืองเก่า ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

รายชื่อผู้ดำเนินโครงการ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม

ที่ปรึกษา

๑. นายสุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา	เลขาธิการสำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. นางสาวอาระยา นันทโพธิเดช	รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓. นางอุษา เกียรติชัยพิพัฒน์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม
๔. นางดวงมาลัย สิ้นธวัช	ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ธรรมชาติและศิลปกรรม

คณะกรรมการผู้กำกับดูแลโครงการ

๑. นางสุกัลยา ปั่นทะจักร์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
๒. นางกิตติมา ยินเจริญ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวกรพินธุ์ พยัคฆประการณ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
๔. นางสาวกนกกาญจน์ โกติรัมย์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
๕. นางสาวสิริวรรณ สุโอฬาร	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

รายชื่อคณะผู้ศึกษา
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๑. รองศาสตราจารย์ วิจารณ์ คุณแอนก	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงธนิศร์ พิมลเสถียร	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
และการผังเมือง
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ กิริติประยูร	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัลย์ ภมรสวรรณ	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๕. อาจารย์ ดร.ไตรเทพ วิชัยโกวิทเทน	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๖. อาจารย์ สมเจตน์ วิมลเกษม	โรงเรียนสตรีศรีน่าน
๗. อาจารย์ จิรวัดน์ รุ่งเลิศระกุลชัย	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี

**คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงาน
ในพื้นที่เมืองเก่า**

๑. นายวาทัญญู ณ ถลาง	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๒. รองศาสตราจารย์ ประสงค์ เอี่ยมอนันต์	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๓. นายบุญญวัฒน์ ทิพทัส	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๔. นายมานิตย์ ศิริวรรณ	ประธานอนุกรรมการ
๕. นายเฉลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ	รองประธานอนุกรรมการ
๖. เลขาธิการสำนักงานนโยบาย
และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๗. ผู้แทนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	อนุกรรมการ
๘. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๙. ผู้แทนกรมส่งเสริมวัฒนธรรม	อนุกรรมการ
๑๐. ผู้แทนกรมการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
๑๑. ผู้แทนกรมทางหลวงชนบท	อนุกรรมการ
๑๒. ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
๑๓. ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง	อนุกรรมการ
๑๔. ผู้แทนกรมศิลปากร	อนุกรรมการ
๑๕. ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑๖. ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑๗. ผู้แทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๑๘. ผู้แทนสมาคมสถาปนิกสยาม
ในพระบรมราชูปถัมภ์	อนุกรรมการ
๑๙. ผู้แทนสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรม
และสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๒๐. ผู้แทนสมาคมนักผังเมืองไทย	อนุกรรมการ
๒๑. นายสุวิชัย รัศมีภูติ	อนุกรรมการ
๒๒. นางนิตานาถ สติรกุล	อนุกรรมการ
๒๓. รองศาสตราจารย์ เอกกรินทร์ อนุกุลยุทธชน	อนุกรรมการ

๒๔. ผู้แทนชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยความเห็นชอบ
ของประธานอนุกรรมการ อนุกรรมการ
๒๕. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบาย
และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๖. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบาย
และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๗. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบาย
และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สารบัญ

คำนำ	ก
ข้อเสนอแนะการใช้ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า	ข
รายชื่อผู้ดำเนินโครงการสำนักงาน นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม	ช
รายชื่อคณะผู้ศึกษาสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ฅ
คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณา แผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า	ญ
ปัญหาและสิ่งที่ไม่สมควรดำเนินการในพื้นที่เมืองเก่า	ด
หลักการจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า	๑๓
แผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า ที่จะดำเนินการ ในพื้นที่เมืองเก่า	๓๓
บรรณานุกรม	

ปัญหาและสิ่งที่ไม่สมควรดำเนินการ ในพื้นที่เมืองเก่า

เมืองเก่าในกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ กำลังประสบปัญหาภัยคุกคามจากการพัฒนาและการเสื่อมสภาพของเมืองเก่า ทำให้คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าถูกทำลายไปมาก ปัญหาที่ประสบอยู่มีดังนี้

๑) การขุดค้น ทำลาย รื้อถอนแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งการทำให้แหล่งศิลปกรรมเสื่อมคุณค่าในรูปแบบต่างๆ เป็นการทำให้เมืองเก่าเสื่อมคุณค่าลงด้วยเช่นเดียวกัน

โบราณสถานในเมืองศรีมโหสถถูกขุดค้นทำลาย
ด้วยกิจกรรมการขุดดินลูกรัง

การสร้างโบสถ์ใหม่ทับไปบนฐานโบสถ์เก่าวัดหนองชะโด
จังหวัดสิงห์บุรี ทำให้โบราณสถานเสื่อมคุณค่า

พระที่นั่งรัตนรังสรรค์ซึ่งเคยเป็นที่ประทับของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และ รัชกาลที่ ๗ โดยในเวลาต่อมาได้ถูกใช้เป็นศาลากลางจังหวัดระนอง จนกระทั่งได้ถูกรื้อถอนในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๗ เพื่อสร้างเป็นศาลากลางจังหวัดหลังปัจจุบัน นับเป็นการสูญเสียโบราณสถานอันทรงคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งที่แม้ในปัจจุบันจะมีการสร้างพระที่นั่งจำลองขึ้น แต่ก็สูญเสียความเป็นของแท้ไปจนหมดสิ้น

๒) การสร้างสิ่งก่อสร้างโดยรอบที่ไม่เหมาะสม ทั้งการสร้างอาคารสมัยใหม่ประชิดโบราณสถาน การปล่อยให้มีย้ายต่างๆ รกรงรัง เป็นการทำให้เกิดภาวะมลทัศน์

การพัฒนาสิ่งก่อสร้างโดยรอบอาคารที่มีคุณค่า เป็นปัญหาที่สำคัญของเมืองเก่า การไม่ควบคุมจนเกิดการสร้างบ้านเรือนประชิดโบราณสถานเป็นการสร้างสิ่งก่อสร้างโดยรอบที่ไม่เหมาะสม และเป็นภาวะมลทัศน์

๓) การบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

การสร้างกำแพงและประตูเมืองลำพูนขึ้นใหม่โดยมิได้ศึกษารูปแบบเดิมทำให้ขาดความเป็นของแท้

การซ่อมเทวรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรแปลงรัศมีจากของเดิม (รูปขวา) เป็นของใหม่ (รูปซ้าย) โดยตัดแปลงจากของเดิมทำให้คุณค่าเสื่อมลงอย่างมาก

๔) การตัดถนนและพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ทำลายโครงสร้างและบรรยากาศเมืองเก่า

การตัดถนนผ่านกลางวัดต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ทำให้วัดแบ่งเป็น ๒ ส่วน นอกจากนั้นการสัญจรของยวดยานพาหนะโดยเฉพาะรถบรรทุกที่มีน้ำหนักมากย่อมทำให้เกิดแรงสั่นสะเทือนส่งผลให้แหล่งศิลปกรรมเสียหายได้

๕) การทำให้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติในเมืองเก่าเสื่อมโทรม ย่อมทำให้เมืองเก่าลดความสวยงาม และเสื่อมคุณค่าลงด้วย

สระมนโนราห์ซึ่งเป็นสระโบราณในเมืองเก่าลพบุรี แม้ว่าจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแต่ก็ยังคงขาดการดูแลให้คงลักษณะความเป็นธรรมชาติที่สวยงาม

๖) การสร้างอุปกรณ์ประดับถนนที่เกินความจำเป็น ทำให้เกิดความเด่นแข่งกับแหล่งศิลปกรรมสำคัญในเมือง และทำให้เกิดความจำเจสำหรับผู้พบเห็น ซึ่งเป็นการทำให้แหล่งศิลปกรรมขาดความเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียว

ถึงขยะในเมืองเก่าออกแบบเป็นรูปสิงโต ซึ่งเก็บขนยาก และทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าเป็นของที่เกี่ยวข้องกับเมืองเก่าเดิม

เสาและโคมไฟฟ้าในเมืองเก่าโอซากาเป็นแบบเรียบง่ายเพื่อไม่แข่งความเด่นกับปราสาทโอซากาที่เป็นจุดหมายตาของเมือง ดังนั้น เสาไฟฟ้าไม่ควรทำเป็นรูปปราสาทโอซากา ซึ่งผู้พบเห็นจะเกิดความจำใจ

สาเหตุของปัญหาในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า

สาเหตุของปัญหาดังกล่าว มีหลายประเด็นและค่อนข้างมีความซับซ้อน ได้แก่

- ๑) การขาดจิตสำนึกและความตระหนักรู้ในคุณค่าของเมืองเก่า ทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมและการทำลายมรดกทางวัฒนธรรมในเมืองเก่า
- ๒) การขาดการจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเมืองเก่า
- ๓) การขาดการประสานงาน บริหารจัดการที่ดีในการปกป้องรักษาเมืองเก่า โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง
- ๔) การขาดการสนับสนุนด้านมาตรการทางกฎหมายและระบบแรงจูงใจ
- ๕) การขาดนโยบายสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ เนื่องมาจากการขาดความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของเมืองเก่า

นอกจากนี้ หากมองเฉพาะอาคารที่มีคุณค่าในเขตเมืองเก่าจะพบว่า มี ปัญหาหลักๆ ที่ทำให้อาคารเหล่านั้นถูกทำลายลงภายในเวลาอันรวดเร็ว ได้แก่

๑) การขาดความเข้าใจเรื่องคุณค่าความสำคัญของชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิม โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น เมื่อผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟู กระบวนการในการรักษาอาคารที่มีคุณค่าโดยนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เห็นความสำคัญ จึงเกิดขึ้นได้ยาก และมักเกิดการต่อต้านจากคนในชุมชนเอง หรือจากนักพัฒนาจากภายนอกที่มัก พุ่งเทพงบประมาณในการพัฒนาโดยไม่สนใจการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารที่มีคุณค่า

๒) ความขัดแย้งกันของกฎหมายกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาคารที่มีคุณค่า เนื่องจากอาคารเก่าหลายแห่งเกิดขึ้นก่อนการบังคับใช้กฎหมาย สภาพของอาคาร จึงขัดแย้งกับบทบัญญัติตามกฎหมาย อาทิ ความกว้างของอาคารตึกแถวเก่าที่ มักจะน้อยกว่าที่กำหนดในกฎหมายควบคุมอาคาร หรือเรือนแพพื้นถิ่นที่ขัดกับ

ปัญหาความขัดแย้งกันของกฎหมาย ซึ่งบางครั้งมิได้เกิดจากบทบัญญัติตามกฎหมาย หากแต่เกิดจากความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายของกรมเจ้าท่า หรืออาคารไม้ซึ่งเป็นวัสดุไม้ทนไฟตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น แม้ว่ากฎหมายจะไม่มีผลบังคับย้อนหลังแต่ความขัดแย้งดังกล่าวก็เป็นตัวเร่งในการทำให้อาคารที่มีคุณค่าถูกรื้อถอนทำลายได้รวดเร็วขึ้น

๓) ความยากลำบากในการซ่อมแซมทั้งในเรื่องของวัสดุที่หาได้ยาก เนื่องจากวัสดุหลายอย่างไม่มีการใช้งานแล้วในปัจจุบัน ฝีมือช่างที่มีความประณีต และการใช้เทคนิคเฉพาะซึ่งสูญหายไปกับช่างในรุ่นก่อนๆ ที่ไม่มีผู้สืบทอด เป็นต้น

๔) กรรมสิทธิ์ที่ซับซ้อน เนื่องจากอาคารที่มีคุณค่าหลายแห่งไม่ได้ตั้งอยู่บนที่ดินของเอกชน แต่อยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ราชพัสดุ หรือที่ตั้งอยู่ในความดูแลของหน่วยงานอื่นๆ จึงทำให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูมีข้อจำกัดตามองค์กรที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้นๆ ด้วย

อาคารเก่าในย่านเมืองเก่าประจวบคีรีขันธ์ถูกรื้อสร้างใหม่ตามนโยบายของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งไม่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเมืองเก่า

๕) การขาดระบบแรงจูงใจในการรักษาอาคารเก่า การรักษาดังกล่าวต้องเกิดจากความเต็มใจของเจ้าของอาคาร แต่ในภาพรวมภาครัฐยังไม่มียุทธศาสตร์และกระบวนการในการสร้างแรงจูงใจเลย ทั้งในเรื่องของการลดภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินบูรณะอาคารเก่า หรือการส่งเสริมการจัดหาวัสดุดีบุก และฝักอบรมช่างฝีมือสำหรับการอนุรักษ์อาคารเก่า เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการเข้าร่วมประชุมกับคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง ในเมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ จำนวน ๙ เมือง ได้แก่ เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่าน่าน เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี เมืองเก่าพิมาย เมืองเก่านครศรีธรรมราช และเมืองเก่าสงขลา และเมืองเก่าแพร่ ซึ่งเป็นเมืองเก่ากลุ่มที่ ๒ พบว่าความคิดเห็นของที่ประชุมในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ กลุ่ม คือ กลุ่มเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย การบริหารงาน การดำเนินงาน การถือครองพื้นที่ และปัญหาทางด้านสังคม มีรายละเอียดดังนี้

๑) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ส่วนใหญ่เห็นว่ากฎหมายในหลายเรื่องมีการบัญญัติไว้ และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือได้ แต่ในปัจจุบันยังขาดกระบวนการในการนำบทบัญญัติเหล่านั้นมาบังคับใช้อย่างจริงจัง ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขจึงควรจะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวดยิ่งขึ้น

๒) ปัญหาการบริหารและการจัดการ การดำเนินงานที่ผ่านๆ มา ขาดความต่อเนื่องตลอดจนขาดหน่วยงานหรือบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ในบางครั้งการมีคณะกรรมการจากหน่วยงานที่ต่างกัน อาจจะทำให้ไม่สามารถประสานงานกันได้อย่างทันท่วงที รวมถึงองค์กรที่ได้รับมอบหมายขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อภารกิจในการดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองเก่า ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างแท้จริง จึงไม่ได้มีการวางระบบในเรื่องของการบริหารจัดการอย่างจริงจัง

๓) ปัญหาด้านการดำเนินงาน โดยส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และงบประมาณในการดำเนินการ รวมถึงขาดแนวทาง (แผนแม่บท) โดยเฉพาะในส่วนของวิธีการในการอนุรักษ์และพัฒนา ซึ่งจากปัญหา ต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาคือความขัดแย้งบนพื้นฐานความเชื่อที่ แตกต่างกัน ทั้งนี้สาเหตุสำคัญน่าจะมาจากการขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา เสริมสร้างความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ขาดแนวทางการปฏิบัติงานที่ ชัดเจน (แผนแม่บท) และไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ

๔) ปัญหาการถือครองพื้นที่ มีมุมมองในสองทิศทางที่ตรงกันข้าม กล่าว คือมีผู้ที่เห็นว่ามีกรบุกกรุกพื้นที่เมืองเก่า และมีการออกเอกสารสิทธิ์ (ในที่ดิน) ที่ ข้ำซ้อนทับพื้นที่ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ แต่อย่างไรก็ตามความคิดเห็นในด้านที่ ตรงกันข้ามกลับเห็นว่า แนวทางการอนุรักษ์เมืองเก่า มีบางส่วนที่เป็นการรอน สิทธิ์ในที่ดินของผู้ครอบครอง สาเหตุของปัญหาน่าจะมาจากการออกเอกสาร สิทธิ์ในการครอบครองที่ดินที่ซ้อนทับกับพื้นที่สำคัญของเมืองเก่า และการขยาย ตัวอย่างรวดเร็วของชุมชนเมือง

๕) ปัญหาทางด้านสังคม ประชาชนในพื้นที่ยังไม่เห็นถึงคุณค่าของเมืองเก่า รวมถึงการพัฒนาในพื้นที่นั้น เป็นไปอย่างรวดเร็วจนขาดการศึกษาถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้น และนอกจากนั้น ยังเห็นว่า มีการแทรกแซงจากการเมืองท้องถิ่น ทั้งนี้ สาเหตุของปัญหาน่าจะมาจากการขาดการประชาสัมพันธ์ หรือการประชาสัมพันธ์ เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง จึงทำให้ประชาชนโดยส่วนหนึ่งยังไม่เห็นถึงคุณค่าและขาด จิตสำนึกในการหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม จนนำมาซึ่งการขาดกระบวนการ มีส่วนร่วมของภาคประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น ประกอบกับนักการเมือง ท้องถิ่นที่มักจะมีผลประโยชน์ของตนเองในพื้นที่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่ปัญหาในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า มักเกี่ยวข้องกับปัญหาในเรื่องของคนทั้งการขาดความรู้ และการขาดจิตสำนึก ปัญหาในด้านของการประสานงาน ปัญหาในด้านกฎหมาย และปัญหาในด้านของการขาดแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วสาเหตุหลักของปัญหาน่าจะมาจากคน ดังนั้น ในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า จึงควรที่จะมองในเรื่องของการแก้ไขปัญหาที่คนเป็นหลัก

หลักการจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้การกำหนดนโยบาย แผนงาน มาตรการ และแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่าดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชน และประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา เพื่อให้กรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่าสามารถดำรงคุณค่าต่อการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาติไทยไว้ตลอดไป พร้อมกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชนเพื่อประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่าที่ดีควรมีแนวทางที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรใช้พื้นฐานมาจากยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๒ ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน และผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการจัดการในจังหวัดที่มีพื้นที่เมืองเก่านั้น เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผนในหลายระดับด้วยกัน โดยในระดับประเทศนั้น การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมของเมืองเก่าภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศในข้อ (๓) การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล นอกจากนี้ ในนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๕๙ ด้านนโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม ยังได้กล่าวถึงประเด็นของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนไว้ในเรื่องของการอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟู สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เพื่อเป็นมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ รวมทั้ง ยังมีความเชื่อมโยงกับแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ในประเด็นของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างภูมิปัญญาาร่วมกันของภาคีต่างๆ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของทุกภาคีอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม รัฐบาล ซึ่งเป็นฝ่ายกำหนดนโยบายเพื่อบริหารประเทศการจัดทำนโยบายและแผนงานบริหารราชการแผ่นดิน สู่แผนปฏิบัติการ ๔ ปี นั้น กระบวนการทั้งหมดเริ่มต้นจากรัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศอย่างกว้างๆ เมื่อรัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์ ดังกล่าวแล้ว การนำวิสัยทัศน์ไปสู่ความเป็นจริง หรือนำไปสู่การปฏิบัติ รัฐบาลได้ใช้กระบวนการ ใน ๓ แนวทาง คือ

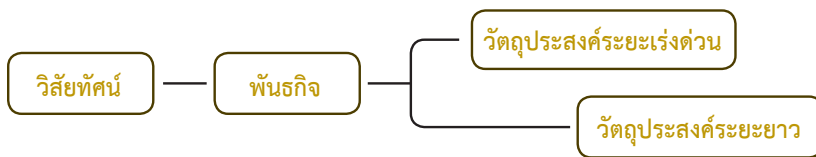
๑. แนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๒. แผนนโยบายแห่งรัฐ

๓. แนวทางตามแผนบริหารราชการ ๔ ปี

สำหรับจังหวัดที่มีเมืองเก่าควรพิจารณายุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าควบคู่ไปกับแผนบริหารราชการ ๔ ปี เพื่อเป็นแนวทางที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรใช้ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า (ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๒) ในการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมแบบ (SWOT Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในส่วนของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของเมืองเก่า และควรกำหนดวิสัยทัศน์ในเรื่องเมืองเก่าภายในจังหวัด เพื่อให้ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเหมาะสม สามารถดำรงคุณค่าความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญไว้ได้ พร้อมไปกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อคงไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศเมือง และประโยชน์ของประชาชน ต่อจากนั้น จังหวัดควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ระยะเร่งด่วน และวัตถุประสงค์ระยะยาวในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าร่วมด้วย

ขั้นตอนก่อนการกำหนดยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๒ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ (คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า, ๒๕๔๘) ดังนี้

วิสัยทัศน์

เมืองเก่าได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเหมาะสม สามารถดำรงคุณค่าความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไว้ได้ พร้อมไปกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อคงไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศเมือง และประโยชน์สุขของประชาชน

พันธกิจ

๑. จัดทำทะเบียนรายชื่อเมืองเก่าทั่วประเทศ เพื่อกำหนดและประกาศเป็นพื้นที่ “เมืองเก่า” ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖
๒. กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ “เมืองเก่า”
๓. พัฒนากลไกและกระบวนการการบริหารจัดการเมืองเก่าแบบบูรณาการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
๔. ส่งเสริมและจัดทำแผนการสื่อสารสาธารณะและแผนประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง
๕. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในคุณค่าความสำคัญของเมืองเก่าแก่สาธารณะ
๖. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเมืองเก่า ตลอดจน ผลักดันให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้เข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาทุกระดับ

๗. สนับสนุนให้ประชาชนและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

วัตถุประสงค์ระยะเร่งด่วน

๑. เพื่อจัดทำทะเบียนและบัญชีรายชื่อเมืองเก่า
๒. เพื่อกำหนดพื้นที่ นโยบาย และแนวทางการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า
๓. เพื่อดำเนินการประกาศพื้นที่ “เมืองเก่า”
๔. เพื่อให้มีพันธมิตรและพันธกิจร่วมในการบริหารจัดการเมืองเก่าทั้งภาครัฐและภาคประชาชน
๕. เพื่อให้มีการบูรณาการข้อมูลด้านต่างๆ ของเมืองเก่าสู่กระบวนการวางแผนในทุกระดับ
๖. เพื่อให้มีการจัดการทำแผนปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่าในระดับท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
๗. เพื่อให้มีการดำเนินการอนุรักษ์อาคาร องค์กรประกอบที่สำคัญของเมือง รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศเมืองที่ดีขึ้น
๘. เพื่อให้มีการกำหนดมาตรการ การสร้างแรงจูงใจ และกลไกทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่เหมาะสม
๙. เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และบริหารจัดการเมืองเก่า

๑๐. เพื่อสร้างความรู้สึกความเข้าใจ ความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ และประโยชน์ของการอนุรักษ์เมืองเก่า ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน

วัตถุประสงค์ระยะยาว

๑. เพื่ออนุรักษ์ ปกป้องรักษา และส่งเสริมให้เกิดการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ และคุณลักษณะ (Identity and Character) อันส่งผลให้เกิดสภาพความสำคัญ บูรณภาพ และความเป็นของแท้ดั้งเดิมของพื้นที่เมืองเก่า ทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรมหรือกายภาพ และส่วนที่เป็นนามธรรม
๒. เพื่อพัฒนาเมืองเก่าตามแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ที่ให้ความสำคัญกับความสมดุลของระบบนิเวศ สภาพเศรษฐกิจชุมชน และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนทั้งทางวัตถุ สังคม และวัฒนธรรม รวมไปถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ของรัฐบาลท้องถิ่น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

แนวทางในการจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า

การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่าเป็นขั้นตอนที่ต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis) ในพิจารณาสถานการณ์และประเด็นปัญหาของเมืองเก่า เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าได้ โดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าได้ดำเนินการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมในส่วนของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของเมืองเก่า (คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า, ๒๕๔๘) มีข้อสรุป ดังนี้

จุดแข็ง

๑. มีแหล่งศิลปกรรม หรืออาคาร หรือองค์ประกอบเมืองที่ยังคงสภาพความเป็นของแท้ดั้งเดิม ที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่เป็นจำนวนมาก
๒. มีขอบเขตของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก
๓. มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และมีกิจกรรมที่ผสมผสานอันเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและน่าสนใจ
๔. เป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนดั้งเดิมที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และความภาคภูมิใจในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่เป็นอย่างดี
๕. ชุมชนและประชาคมในท้องถิ่นมีความตื่นตัวในการอนุรักษ์ และบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน

จุดอ่อน

๑. ขาดข้อมูลพื้นฐานและองค์ความรู้เกี่ยวกับเมืองที่เป็นระบบ และสืบค้นได้
๒. ความเสื่อมโทรมหรือการสูญสลายขององค์ประกอบต่างๆ ในเมืองเก่า ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ก่อให้เกิดการสูญเสียที่เป็นอันตรายต่อคุณค่า ความสำคัญของพื้นที่โดยรวม
๓. ขาดการส่งเสริมหรือสืบทอดองค์ความรู้ และคุณค่าของความสำคัญของเมืองต่อชุมชน และสาธารณชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
๔. ขาดการส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านวิชาการเชิงลึกเกี่ยวกับเมืองเก่าและการ

ศึกษาวิจัยวิทยาการช่างฝีมือดั้งเดิม เพื่อการอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรม
ท้องถิ่น

๕. ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างพันธกิจของทุกภาคส่วนที่
เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองเก่า
๖. ขาดการประสานการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
๗. ผู้นำชุมชนและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ขาดแนวคิดหลัก
ที่เหมาะสม และขาดทักษะในการบริหารจัดการเมืองเก่า
๘. ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในประโยชน์ของ
การอนุรักษ์ที่จะมีต่อชุมชน และเห็นว่าการอนุรักษ์อาจเป็นอุปสรรคต่อ
การพัฒนา

โอกาส

๑. คุณค่าและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าเอื้อต่อการพัฒนา
ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นของประเทศ
๒. สิ่งก่อสร้างและองค์ประกอบเมืองที่สำคัญที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์
ของเมืองเก่ามีศักยภาพสูง ในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นำภาค
ภูมิใจของชุมชน
๓. มีพื้นที่โล่งรกร้างโดยรอบสิ่งก่อสร้างและองค์ประกอบเมือง เอื้อต่อการ
ปรับปรุงให้เป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อการสันถนาการของชุมชน รวมทั้งส่งเสริม
ทัศนียภาพให้กับตัวเมือง
๔. มีศักยภาพทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเอื้อต่อการส่งเสริม
ให้เกิดการสร้างงาน และการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน

๕. มีกลไกสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาลกลาง ได้แก่ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖
๖. กระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาชุมชน สื่อสารมวลชน ให้การสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

อุปสรรค

๑. อิทธิพลของการพัฒนาเมืองแบบสมัยใหม่ ทำให้เกิดการทำลายสิ่งก่อสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง
๒. อิทธิพลของกระแสนิยมแบบสมัยใหม่จากภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน
๓. การวางแผนเพื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม และการวางแผนพัฒนาเมืองไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงทางศิลปวัฒนธรรมของเมือง และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน
๔. เศรษฐกิจชุมชนและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจมหภาคของเมือง ทำให้เมืองเก่าขาดการดูแลและจัดการอย่างเหมาะสม
๕. ขาดแนวทางการบริหารจัดการที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์เมืองเก่า และบรรยากาศเมืองเก่า ทั้งในส่วนของ การควบคุม การขึ้นนำ และการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐ

หลังจากการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมแบบ (SWOT Analysis) ซึ่งทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ประกอบ

กับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ระยะสั้น และวัตถุประสงค์ระยะยาวในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าแล้ว ควรเริ่มจากสถานการณ์และประเด็นปัญหา โดยแบ่งประเภทแล้วตั้งเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ กำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และเขียนแผนงาน/โครงการรองรับ เพื่อการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดตามสภาพพื้นที่

การกำหนดยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

การจัดทำยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๒ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้พิจารณาถึงสถานการณ์ และประเด็นปัญหา เมืองเก่าสามารถแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่มปัญหา ดังนี้

กลุ่มปัญหาที่ ๑

๑. ข้อมูลเมืองเก่าไม่มีการจัดเก็บที่เป็นระบบและถูกต้อง
๒. การพัฒนาเมืองไม่ให้ความสำคัญกับผลกระทบที่มีต่อเมืองเก่า
๓. ขาดการขึ้นนำการอนุรักษ์และพัฒนาจากภาครัฐ

กลุ่มปัญหาที่ ๒

๑. การเสื่อมสภาพของมรดกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากแรงกดดันจากการพัฒนาเมือง
๒. การขาดการกำหนดมาตรการและการบังคับใช้กฎหมาย
๓. การขาดแรงจูงใจ สภาพเศรษฐกิจที่ถดถอย
๔. ขาดการกระจายความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการบริหารเมือง

กลุ่มปัญหาที่ ๓

๑. ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในประโยชน์ของการอนุรักษ์ที่มีต่อชุมชน และเห็นว่าการอนุรักษ์อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
๒. อิทธิพลจากภายนอกนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และค่านิยมของคนในพื้นที่

จากการพิจารณาถึงสถานการณ์และประเด็นปัญหาเมืองเก่าที่แบ่งเป็นกลุ่มปัญหาต่างๆ ก่อนที่จะหาวิธีในการแก้ไขปัญหาคควรตั้งเป้าหมายเพื่อมองภาพปลายทางความสำเร็จหลังจากที่แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ตามกลุ่มปัญหาที่ตั้งไว้ ดังนั้น สามารถสรุปเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ได้เป็น ๓ กลุ่ม โดยพิจารณาแบ่งตาม ๓ กลุ่มปัญหาที่ได้แบ่งไว้ ดังต่อไปนี้

เป้าหมายเชิงกลยุทธ์กลุ่มที่ ๑

องค์ความรู้เรื่องเมืองเก่าเป็นระบบถูกต้องสมบูรณ์ และมีการกำหนดแนวทางการจัดการเมืองที่เหมาะสม

เป้าหมายเชิงกลยุทธ์กลุ่มที่ ๒

๑. สภาพทางกายภาพและระบบนิเวศเมืองที่ดีมีมาตรฐาน
๒. คุณค่าเมืองเก่าที่เพิ่มขึ้นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน
๓. กลไกและองค์กรในการจัดการเมืองเก่าที่กระจายความรับผิดชอบสู่ทุกภาคส่วน
๔. แผนบูรณาการการอนุรักษ์ที่เกิดโดยการมีส่วนร่วม และได้รับการเห็นชอบจากชุมชน
๕. กลไกในการตรวจสอบเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ
๖. บุคลากรท้องถิ่นที่มีทักษะ ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการเมือง

เป้าหมายเชิงกลยุทธ์กลุ่มที่ ๓

ประชาชนในเมืองเก่ามีทัศนคติเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ และเห็นถึงประโยชน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน

ลำดับต่อมาคือการกำหนดยุทธศาสตร์เป็นกรอบทิศทางที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่ได้ตั้งไว้ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์จะมีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานหรือสิ่งที่จะต้องดำเนินการและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน การจัดทำยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ.๒๕๔๘ – ๒๕๕๒ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ ๓ ยุทธศาสตร์ ๑๕ กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ กำหนดและประกาศพื้นที่เมืองเก่า

- กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้เรื่องเมืองเก่าอย่างถูกต้องเหมาะสม
- กลยุทธ์ที่ ๒ ประกาศพื้นที่ กำหนดนโยบาย และแนวทางการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนากลไกและกระบวนการบริหารจัดการเมืองเก่าอย่างบูรณาการ

- กลยุทธ์ที่ ๑ จัดตั้งโครงสร้างการบริหารจัดการรายเมือง
- กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการอนุรักษ์ ดูแล ปรับปรุง มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเก่า
- กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศเมืองที่ดี
- กลยุทธ์ที่ ๔ กำหนดมาตรการและบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับ
- กลยุทธ์ที่ ๕ ส่งเสริมให้มีการสร้างแรงจูงใจ และกลไกทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์
- กลยุทธ์ที่ ๖ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนที่สอดคล้องเหมาะสม
- กลยุทธ์ที่ ๗ ส่งเสริมให้เกิดการกระจายความรับผิดชอบสู่ทุกภาคส่วนเพื่อสร้างพันธกิจร่วม
- กลยุทธ์ที่ ๘ เสริมสร้างขีดความสามารถของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- กลยุทธ์ที่ ๙ ส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- กลยุทธ์ที่ ๑๐ เร่งรัดให้เกิดกลไกในการตรวจสอบเฝ้าระวัง

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

- กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมแรงจูงใจให้มีการสร้างการรับรู้และจิตสำนึก
- กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้
- กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งความรู้ แหล่งเรียนรู้ และแหล่งนันทนาการที่สำคัญของชุมชน

ทั้งนี้ควรที่จะต้องมีการผลักดันยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ดังกล่าวมาแล้ว สู่แผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่าอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งต้องควบคุมให้การแปลงแนวยุทธศาสตร์ดังกล่าวสู่การปฏิบัติ เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ที่ต้องการให้เมืองเก่าได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเหมาะสม ซึ่งมีวิธีการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกลไกหรือเครื่องมือเพื่อใช้ในการผลักดันการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่าในระดับเมือง รวมทั้งการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ภายใต้อำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ มี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

กลไก

๑. จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่ารายเมือง ให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการต่างๆ ตามยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตลอดจนจัดทำแผนงาน/โครงการหรือมาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมในพื้นที่รับผิดชอบ โดยมีกรรมการฯ ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงสุดของจังหวัดหรือพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน เอกชน หรือประชาคมในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น และมีสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเป็นผู้ประสานงาน โดยมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง และมีหน้าที่ในการกลั่นกรองโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะมีผลต่อเมืองเก่า

นอกจากคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองแล้ว ท้องถิ่น เช่น เทศบาล อาจจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองเก่าได้ด้วยตามความเหมาะสม

๒. การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับเมืองเก่า หากมีการบูรณาการที่ดีแล้ว อาจไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญมากนัก เพราะได้มีการประสานประโยชน์ ประสานทรัพยากรระหว่างหน่วยงานต่างๆ แต่ในประเทศไทยอาจทำในลักษณะดังกล่าวได้ยาก เนื่องจากไม่ค่อยมีการประสานประโยชน์กันมากนัก แต่ในบางกรณีสำหรับพื้นที่ที่ไม่มีรายได้กักงบประมาณมากนัก เช่น โดยเฉพาะเมืองเก่าในจังหวัดที่ไม่ได้เป็นจังหวัดใหญ่หรือจังหวัดสำคัญ อาจต้องใช้งบประมาณที่มีการจัดสรรเป็นพิเศษจากรัฐบาลกลาง หรือก่อตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งแหล่งของเงินทุนสามารถหาได้จาก การสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง เงินบริจาคจากองค์กรเอกชนหรือประชาชน เงินรายได้จากการจัดกิจกรรม หรือการรณรงค์หารายได้เพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า เป็นต้น

๓. สนับสนุนให้มีโครงการนำร่อง โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- คุณค่าและความสำคัญ
- ความพร้อมขององค์กรและประชาชนในพื้นที่ รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดทำเอกสารข้อเสนอ (Proposal)
- แผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า มีความเหมาะสมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์เมืองเก่าที่ได้กำหนดไว้ และเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด

๔. การบูรณาการแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า ในการดำเนินการ

การบูรณาการในที่นี้ หมายถึง การทำงานโดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีผู้ทำงานมาจากหลายหน่วยงานหลายองค์กร แต่ละฝ่ายจะมีทรัพยากรและข้อจำกัดต่างกัน การทำงานร่วมกันหมายถึงใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน รวมทั้ง พยายามลดอุปสรรคของแต่ละฝ่ายให้ได้มากที่สุด การบูรณาการที่ดีจะต้องมีแผน ซึ่งมีความจำเป็น ในกรณีของเมืองเก่า โดยมากจะอยู่ในลักษณะของแผนอนุรักษ์ หรือแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า หรือในบางแห่งอาจมีแผนยุทธศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าโดยเฉพาะ แผนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าที่ดี จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ครบสมบูรณ์เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจและสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการได้ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๐)

องค์ประกอบของแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่านั้น ควรมี ดังนี้

- ความเป็นมาของโครงการ ความจำเป็นที่ต้องมีแผน

- สภาพปัจจุบัน แนวโน้มการพัฒนา และปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์
- การอธิบายประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ และความเป็นมา
- การประเมิน วิเคราะห์ และระบุคุณค่าความสำคัญของเมืองเก่า
- การบันทึกแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ในพื้นที่
- กรอบแนวคิดด้านการอนุรักษ์และพัฒนา
- การกำหนดพื้นที่กันชน พื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่พัฒนา
- การกำหนดแนวทางการพัฒนาและบูรณะมรดกทางวัฒนธรรม
- มาตรการควบคุมการพัฒนา เช่น กำหนดความสูง รูปแบบ
- แผนงานและโครงการระดับต่างๆ รวมทั้งงบประมาณ

นอกจากการมีแผนงาน/โครงการด้านเมืองเก่าแล้ว แผนการพัฒนาอื่นๆ ควรจะมีความสอดคล้องกันด้วยในลักษณะบูรณาการ มิฉะนั้น แผนที่เกี่ยวข้องกับเมืองเก่าจะดำเนินการให้สำเร็จได้ยาก การบูรณาการนั้น มีหลายมิติ ดังนี้

- การบูรณาการด้วยข้อมูล ได้แก่การนำฐานข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม มาผนวกกับฐานข้อมูลของท้องถิ่น โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการระบุแหล่งมรดกวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีคุณค่า ควรที่จะได้มีการผนวกไว้กับแผนการพัฒนาอื่นๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ใช้เป็นข้อมูลร่วมกัน แนวทางที่เป็นไปได้ คือการนำฐานข้อมูลที่ได้จากการทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองเก่า (Atlas) ที่รวบรวมข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม มาเป็นชั้นข้อมูลในระบบข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานท้องถิ่นนั้น เช่น แผนที่ในผังเมืองรวม เป็นต้น

- การบูรณาการด้วยวัตถุประสงค์ การระบุวัตถุประสงค์ด้านการอนุรักษ์เมืองไว้ในแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในระดับจังหวัด ในจังหวัดที่มีเมืองเก่าตั้งอยู่ ควรกำหนดวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งไว้ในแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาจังหวัดด้วยว่า จะส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างพอเพียง นอกจากนั้น ควรกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ในผังเมืองรวมด้วยเช่นกัน ในระดับท้องถิ่นควรกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ในแผนพัฒนา แผนยุทธศาสตร์ของเทศบาล หรือขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้เพื่อให้มีแผนงานและโครงการรองรับ
- การบูรณาการด้วยองค์กร หมายถึง การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า จะต้องเข้ามามีส่วนในการกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ และเข้าร่วมดำเนินการ โดยอาจแบ่งเป็น
 - ก) การบูรณาการทางตั้ง ได้แก่ การกำหนดหน่วยงานหรือคณะกรรมการรับผิดชอบลดหลั่นตามอำนาจหน้าที่ เช่น ระดับจังหวัดจะมีคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ในส่วนของเทศบาลอาจมีคณะทำงานด้านเมืองเก่า
 - ข) การบูรณาการทางนอน หมายถึง การสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น เครือข่ายชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า เครือข่ายหน่วยงานราชการ เครือข่ายองค์กรเอกชน และเครือข่ายสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งผู้แทนจากเครือข่ายดังกล่าวควรจะได้เข้ามาเป็นกรรมการในคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้านการอนุรักษ์เมืองเก่าที่มีการจัดตั้งขึ้น

การติดตามประเมินผล

คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า มีหน้าที่ในการจัดทำและนำเสนอรายงานติดตามประเมินผลการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าที่รับผิดชอบ ประกอบด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนด ระเบียบปฏิบัติ มาตรการการบริหารจัดการ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินงานตามกรอบยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแผนงาน/โครงการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีเป็นประจำทุกปีตามรูปแบบที่กำหนด ต่อสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เพื่อนำเสนอคณะกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า และคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าพิจารณาและดำเนินการต่อไป

แผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และ บริหารจัดการเมืองเก่า ที่จะดำเนินการ ในพื้นที่เมืองเก่า

แผนงาน/โครงการอนุรักษ์พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่าที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพความเป็นพื้นที่เมืองเก่า ได้จากการรวบรวมประเด็นต่างๆ ที่เป็นจุดเด่นภายในแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าต่างๆ พิจารณาร่วมกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มปป.) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการทั่วไป สำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑. แผนงานมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์

๑.๑ ให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มดำเนินการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานแสดงความต้องการและความเป็นเจ้าของ โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆ

๑.๒ ให้ประชาสังคมเห็นชอบในหลักการดำเนินการบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่ง การจัดระเบียบอาคารและสภาพแวดล้อม เพื่อลดกระแสน้ำและการไม่ให้ความร่วมมือ ตลอดระยะเวลาดำเนินการ

๑.๓ การประชาสัมพันธ์โดยวิธีต่างๆ เช่น การพบปะพูดคุยการประชาสัมพันธ์ โดยผ่านประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบผลกระทบ ที่ตนเองจะได้รับจากแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และรับฟังข้อคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น

๑.๔ คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง และกลุ่ม ประชาสังคมร่วมกันดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมถึงให้ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นและจัดกิจกรรมเมืองเก่าอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของเมืองเก่า ทั้งคุณค่าด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และอื่นๆ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกภักดีถิ่นฐาน

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการจัดตั้งและฟื้นฟูองค์กรชุมชนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

กลไกที่สำคัญในการอนุรักษ์เมืองเก่า คือ การมีส่วนร่วมอย่างมีเอกภาพ ของทุกภาคส่วน โดยมีการกำหนดและจัดสรรบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน รวมทั้ง กำหนดพันธกิจร่วมกันในการดำเนินงาน การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและ เรียนรู้ร่วมกันของภาคประชาชนอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง ถือเป็นกลไกที่สำคัญ ในการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และเป็น ความจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดกลุ่มหรือฟื้นฟูกลุ่มองค์กรชุมชนเหล่านี้ขึ้นเพื่อ เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างมี ประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

- เพื่อจัดตั้งหรือฟื้นฟูองค์กรชุมชน เพื่อเป็นกลไกในการสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า
- เพื่อกำหนดพันธกิจร่วมกันและวางบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของแต่ละภาคส่วนในการอนุรักษ์และพัฒนา ให้สามารถดำเนินการร่วมกันอย่างมีเอกภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

- คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนคร หรือเทศบาลเมือง หรือเทศบาลตำบล) จัดประชุมชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เมืองเก่าและพื้นที่โดยรอบ เพื่อผลักดันให้ประเด็นการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเป็นประเด็นสาธารณะ และสื่อให้เห็นถึงบทบาทความเชื่อมโยงของเมืองเก่าที่มีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมชุมชน
- สนับสนุนส่งเสริมกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอยู่แล้ว หรือหากยังมีไม่เพียงพอ ให้จัดตั้งขึ้นใหม่ ให้เป็นกลไกกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือการประชุมประชาคมทางอ้อมโดยให้ประชาชนผ่านความคิดเห็นมากับตัวแทนของชุมชน และอาจจะรวมองค์กรชุมชนเป็นเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า
- กลุ่มองค์กรชุมชนหรือประชาคมที่จัดตั้งขึ้น หรือที่มีอยู่เดิมร่วมกับคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง กำหนดพันธกิจร่วมกันเพื่อการทำงานมีประสิทธิภาพพร้อมกันจัดเวทีสาธารณะเพื่อแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในประเด็น

ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองเก่า จักรายการวิทยุชุมชน
เอกสาร จดหมายข่าวชุมชน เป็นต้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก

- สำนักงานเลขานุการคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง
- เทศบาล
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน

- ภาคเอกชน

๒) โครงการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นถิ่น

หลักการและเหตุผล

การรณรงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีพื้นถิ่นได้มีหลายหน่วยงานและหลายองค์กร ช่วยดำเนินการอยู่บ้างแล้ว แต่ส่วนใหญ่จะดำเนินการเป็นช่วงๆ และจะเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมงานบุญประเพณีที่จัดขึ้นในโอกาสต่างๆ เป็นหลัก แต่ที่จริงแล้ว การส่งเสริมและการเผยแพร่กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นขอบข่ายของงานที่กว้าง และต้องดำเนินการซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องจึงจะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่องของการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและหน่วยงานราชการรวมถึงพระภิกษุสงฆ์ ได้รับทราบถึงการจัดทำแผนอนุรักษ์เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่า จะเป็นกิจกรรมพิเศษต้องดำเนินการไปก่อนที่จะลงมือปฏิบัติตามแผนงานและโครงการที่กำหนด

แนวความคิดทฤษฎี หรือหลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินการ

ดำเนินการให้การศึกษา และเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์คุณค่าความสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นถิ่น โดยผ่านสื่อต่างๆ และการดำเนินกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ในโอกาสต่างๆ ซึ่งจะทำงานประสานกับองค์กรอนุรักษ์เอกชนกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่

แนวทางการดำเนินงาน

- สนับสนุนบทบาทและกิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมที่มีอยู่แล้ว เช่น ศูนย์วัฒนธรรม สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น สภาวัฒนธรรมจังหวัด เป็นต้น
- สนับสนุนและส่งเสริมโครงการกิจกรรมใหม่ๆ เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์แต่พระภิกษุสงฆ์ ข้าราชการและประชาชนทั่วไป กิจกรรมการแสดงออกของกลุ่มเยาวชน องค์กรอนุรักษ์เอกชนกลุ่มต่างๆ ในกิจกรรมการอนุรักษ์
- จัดการประชาสัมพันธ์โดยการประสานขอความร่วมมือจากสื่อสารมวลชนที่มีอยู่ในจังหวัด และส่วนกลางกรุงเทพฯ
- ดำเนินการประสานระหว่าง กลุ่มองค์กรธุรกิจกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด ในการจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน ภายใต้การโฆษณาของธุรกิจโดยการร่วมเป็นเงินกองทุน ซึ่งจะเป็นการประหยัดต่อหน่วยของธุรกิจ และสามารถผลิตสื่อด้านต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง
- จัดการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ โดยให้สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมจังหวัด เป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน

- จัดประชาสัมพันธ์แผนการอนุรักษ์และปรับสภาพแวดล้อมเมืองเก่าขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น และการอนุรักษ์ด้านต่างๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- เทศบาล
- สภาวัฒนธรรมจังหวัด
- สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น
- ประชาสัมพันธ์จังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน

- ภาคเอกชน

๒. แผนงานสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒.๑ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดกรอบการสร้างจิตสำนึกทางสังคม โดยการให้ความรู้ สร้างการรับรู้ตั้งแต่ในครอบครัว กลุ่มทางสังคมต่างๆ ชุมชน และเป็นแบบแผนของเมืองเก่า

๒.๒ ทุกภาคส่วนร่วมกันสร้างกลไกการเรียนรู้ต่างๆ ผ่านการประชุมในชุมชน กิจกรรมสำหรับเด็ก เยาวชน กิจกรรมวันครอบครัว ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ ผ่านทางพระสงฆ์ โรงเรียน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนช่องทางอินเทอร์เน็ตที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความรัก ความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ให้

๒.๓ ให้ประชาชนในชุมชน เยาวชน ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่จะใช้รณรงค์จนเกิดการรับรู้ และเป็นวิถีชีวิตที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

๒.๕ มีกิจกรรมประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสร้างการเรียนรู้ที่สามารถสร้างการซึมซับแนวทางการพัฒนาเชิงอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์เมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดการยอมรับ จนเกิดเป็นจิตสำนึกในการอนุรักษ์เมืองเก่า และพร้อมที่จะร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบเมืองเก่าให้ดำรงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์สืบไป

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติในเชิงบวกต่อประโยชน์ และคุณค่าของเมืองเก่า และร่วมพัฒนาเชิงอนุรักษ์ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง ดูแลรักษาเมืองเก่าให้ดำรงคุณค่าไปชั่วลูกชั่วหลาน

แนวทางการดำเนินงาน

- วางกรอบการเสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นบันได โดยให้มีกิจกรรมดำเนินการส่งเสริมตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว กลุ่มทางสังคมและชุมชน
- กำหนดกลไกการให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน การจัดกิจกรรมโดยกำหนดเป็นวันศิลป์ วัฒนธรรม ใน ๑ วัน ๑ สัปดาห์ และให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- จัดทำสื่อ สร้างเครือข่ายสื่อให้กระจายสู่เวทีเด็ก เยาวชน ประชาคม วิทยุ จัดนิทรรศการ การส่งเสริมให้ไปถึงบทเรียนในโรงเรียน กิจกรรมในโรงเรียน และรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ
- ประเมินการดำเนินการเพื่อการปรับปรุงแก้ไข และให้กิจกรรมสื่อลงไปถึงประชาชนทุกระดับในพื้นที่ส่งเสริม
- ให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในวัด กระจายทั่วทุกวัด รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้การสอน
- ส่งเสริมให้ทุกอาคารสถานที่ ทั้งวัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ แหล่งท่องเที่ยว มีอักษรภาษาท้องถิ่นระบุกำกับตัวภาษาไทยด้วย
- รณรงค์การปลูกต้นไม้โบราณในท้องถิ่น
- รณรงค์การอ่านธรรมทำนอง
- พื้นฟูจารีตต่างๆ รวบรวมเป็นแหล่งเรียนรู้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- สำนักงานจังหวัด
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
- เทศบาล
- องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

หน่วยงานสนับสนุน

- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด
- สภาวัฒนธรรมจังหวัด
- ภาคเอกชน

๒) โครงการรณรงค์ให้ความรู้การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

การรณรงค์ให้ความรู้ การอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในการสร้างความร่วมมือในการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนในพื้นที่สร้างความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าได้อย่างถูกต้อง

แนวทางการดำเนินงาน

- วางแนวทางรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า
- จัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าจนประชาชนเข้าใจว่าทำอะไรเป็นการก่อให้เกิดการทำลาย ทำอย่างไรเป็นการอนุรักษ์ ทำอย่างไรเป็นการปกป้องดูแล พื้นที่ที่ต้องตามหลักวิชาการ
- รณรงค์ให้ความรู้จนประชาชนรับเป็นพฤติกรรมในการดำเนินการในชีวิตประจำวัน จนเกิดการอนุรักษ์เมืองเก่าอย่างมีคุณภาพ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
- สำนักงานจังหวัด
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
- เทศบาล

- องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
- สถานศึกษาในจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน

- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอนุรักษณ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง
- ภาคเอกชน
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด

๓. แผนการส่งเสริมกิจกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น

กิจกรรมและวิถีชีวิตเป็นมรดกที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) ได้แก่ ประเพณี อาหาร การแต่งกาย ภาษา คติความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จะต้องมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยองค์ความรู้จากประชาชน และนักวิชาการในท้องถิ่น มีการค้นคว้าเผยแพร่และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ ฟื้นฟูงานเทศกาลต่างๆ เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษา อบรมศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น หลักการและเหตุผล

เป็นการจัดตั้งศูนย์การจัดการศึกษา อบรม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี
พื้นถิ่นระดับชุมชนทั้งในเขตอำเภอเมือง และอำเภอรอบนอก ในรูปแบบการ
ศึกษาพิเศษ จัดการสอนโดยอาสาสมัครผู้มีความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ภาษา และ
ประเพณีพื้นถิ่น ภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐด้านค่าตอบแทน วัสดุอุปกรณ์
และอื่นๆ ศูนย์ศึกษานี้ อาจจะประสานขอความร่วมมือจัดตั้งในโรงเรียน
วัด สถานที่ราชการ เปิดสอนวันหยุด เสาร์-อาทิตย์หรือวันธรรมดาตามความ
เหมาะสม ลักษณะการจัดตั้งศูนย์ศึกษาชุมชนนี้ ปัจจุบันได้มีการดำเนินการอยู่
จึงควรจะสนับสนุนส่งเสริมให้กระจายออกไปให้มาก เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร
ศิลปวัฒนธรรมภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีล้านนาพื้นถิ่นไม่ให้สูญหาย

แนวความคิดทฤษฎี หรือหลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินการ

- จัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ ในโรงเรียนเทศบาล โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษา ตามความสะดวกและเหมาะสม
- เชิญชวนผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ให้ร่วมเสียสละเวลามาเป็น
วิทยากร โดยได้รับค่าตอบแทนและสนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์
จากเงินโครงการที่กำหนดตามแผนการจัดการนี้
- กิจกรรมหลักสูตรเปิดสอน อบรม เช่น ภาษาพื้นถิ่นล้านนา ฝีมือ
ช่างปูนปั้น แกะสลัก ช่างไม้ จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลป์ประดิษฐ์
การฟ้อนรำประเพณี เครื่องจักสาน อาหาร และอื่นๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด
- สภาวัฒนธรรมจังหวัด
- เทศบาล

๔. แผนการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

จัดให้มีบริการสาธารณสุขปฐมภูมิ สาธารณูปการ และธุรกรรมบริการที่ครบสมบูรณ์สำหรับผู้อยู่อาศัยในย่านเมืองเก่า และนักท่องเที่ยวทุกเพศวัย ที่สะดวกต่อการเข้าถึง และไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลออกนอกบริเวณเมืองเก่า การจัดบริการ รวมทั้ง ระบบการรักษาความปลอดภัยและป้องกันอัคคีภัย เป็นความจำเป็นเพราะภายในบริเวณเมืองเก่ามีสภาพการอยู่อาศัยที่มักจะหนาแน่น และถนนเส้นทางสัญจรที่ค่อนข้างคับแคบ

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตชุมชนเรือนแพเมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

ในอดีตชุมชนเรือนแพถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมืองที่สร้างให้แม่น้ำมีชีวิตไม่ให้มีสภาพอยู่นิ่ง เนื่องจากมีการประกอบกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณตลิ่งแม่น้ำ ได้แก่ การปลูกสวนผักลอยน้ำ การปลูกไม้ดอก เป็นต้น

ชุมชนในเรือนแพมีปัญหาหลายประเด็น เป็นต้นว่า ที่อยู่อาศัย การดำเนินชีวิต สาธารณูปโภค สังคมเศรษฐกิจ รวมถึงการจัดองค์กรภายใน มีความสำคัญ

อย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวชุมชนเรือนแพทางด้านสิ่งแวดล้อมนั้น หน่วยงานราชการควรสร้างความตระหนักให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อชุมชนเรือนแพ

แนวความคิดทฤษฎี หรือหลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินการ

- การประสานแนวทางของจังหวัดและกลุ่มชุมชน ที่ยังคงไม่เคลื่อนย้ายจากเรือนแพสู่พื้นที่ทางจังหวัดได้จัดสรรไว้ ให้เกิดผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเรือนแพและปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป
- เพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่ชุมชนเรือนแพและสร้างความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของเมืองและแม่น้ำ
- เพื่อสะดวกต่อการควบคุม ตรวจสอบดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการเกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มชุมชนเรือนแพ

แนวทางการดำเนินงาน

- กำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม
- ควบคุมจำนวนเรือนแพ ทำเลที่ตั้งและกำหนดกิจกรรมของชุมชนเรือนแพ
- ส่งเสริมการใช้พื้นที่ริมน้ำให้มีศักยภาพ
- การป้องกันและควบคุมการก่อกมลภาวะทางน้ำของชุมชนเรือนแพ
- ส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณเรือนแพให้เป็นประโยชน์

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- เทศบาล
- กรมเจ้าท่า
- สำนักงานจังหวัด
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด

๕. แผนการป้องกันภัยคุกคามจากมนุษย์และธรรมชาติ

๕.๑ คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบหรือระงับยับยั้งกิจกรรมการพัฒนาก่อสร้าง ที่จะเป็นผลกระทบต่อโบราณสถานและแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม เพื่อป้องกันกรณีการพัฒนาสิ่งก่อสร้างที่ขัดบังโบราณสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาบนที่ดินของทางราชการหรือวัด ซึ่งมีเอกสิทธิ์ไม่ต้องผ่านการตรวจสอบของหน่วยงานควบคุมการก่อสร้าง

๕.๒ จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวัง โดยอาศัยการประสานงานกับเครือข่ายนักเรียน นักศึกษา และนักวิชาการท้องถิ่น เพื่อช่วยติดตาม ตรวจสอบการพัฒนาที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงกับโบราณสถานและแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม

๕.๓ จัดให้มีการศึกษาปัญหาความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ วางแนวทางแก้ปัญหาเพื่อป้องกันรักษาแหล่งศิลปวัฒนธรรม จัดวางระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการจัดการปัญหามลพิษ

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจึงเกิดกิจการต่างๆ ที่เร่งให้เกิดการเติบโตของเมือง ซึ่งการควบคุมไม่สามารถให้เป็นไปในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ได้ เช่น มีการติดตั้งป้ายโฆษณาเกะกะ สร้างอาคารบดบังทัศนียภาพอันสวยงามของเมืองเก่า หรือขาดจิตสำนึกของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนที่ชอบขีดเขียนบริเวณสถานที่ต่างๆ โดยไม่เว้นแม้แต่โบราณสถาน

แนวความคิดทฤษฎี หรือหลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินการ

- การจัดการเรื่องปัญหามลพิษ มีเป้าหมายเพื่อการควบคุมต่างๆ โดยใช้ แรงจูงใจ โน้มน้าวทัศนคติ การสร้างจิตสำนึก ตลอดจนใช้มาตรการบังคับโดยกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

แนวทางการดำเนินงาน

- ควบคุมมิให้มีการขยายเพิ่มและขยายตัวของกิจการต่างๆ เช่น การค้า การบริการ ภายในเขตพื้นที่อนุรักษ์
- ควบคุมความสูงของอาคาร และระยะเว้นว่างในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ให้เป็นไปตามกฎหมาย
- ประกาศควบคุมการก่อสร้างในเขตพื้นที่อนุรักษ์
- ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับเจ้าของที่ดิน และประชาชนทั่วไปให้เข้าใจหลักการและเหตุผลของการควบคุมตรงกันอย่างไรชัดเจนทั้งในการควบคุมและปฏิบัติ

- จัดบริเวณภายนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ โดยไม่ให้เกิดการกระทบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมในเขตอนุรักษ์
- ควบคุมพื้นที่โบราณสถาน กำแพงเมือง คูเมือง เพื่อรักษาบรรยากาศเมืองเก่า โดยไม่มีป้ายโฆษณาตั้งเกะกะ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- จังหวัด
- เทศบาล
- กรมศิลปากร
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) โครงการสร้างความตระหนักและความสำคัญของการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

หลักการและเหตุผล

ในการคุ้มครองรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองเก่า จำเป็นต้องสร้างความตระหนักและทัศนคติให้เห็นถึงความสำคัญและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนของการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองเก่า ให้แก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานด้านต่างๆ เพื่อความสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายด้านการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ได้วางไว้

แนวทางการดำเนินงาน

รณรงค์สร้างทัศนคติและความตระหนัก ตลอดจนความเข้าใจที่ชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองเก่าโดยการ

- จัดประชุมสัมมนาในกลุ่มหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวทางที่ถูกต้องตรงกัน
- จัดอบรมมัคคุเทศก์ให้มีความรู้ในระดับที่สามารถให้คำแนะนำด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมในเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยวได้
- จัดทำป้าย โปสเตอร์ แผ่นพับ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ตามกลุ่มเป้าหมายกระจายตามศูนย์กลางชุมชนต่างๆ ในพื้นที่เมืองเก่า เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นและประชาชนโดยทั่วไป รู้ถึงความสำคัญของการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในเขตเมืองเก่า และมาตรการต่างๆ ที่จะนำมาปฏิบัติ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- จังหวัด
- เทศบาล
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

๖. แผนการประหยัดพลังงานด้านการสัญจรและสภาพแวดล้อม

๖.๑ การขาดแคลนเส้นทางสัญจรที่เหมาะสมสำหรับคนเดินและจักรยาน ทำให้ผู้คนที่ต้องอาศัยรถยนต์และจักรยานยนต์มากขึ้นเป็นวงจรถอเนื่อง ควรส่งเสริมพัฒนาทางเดินเท้า การใช้จักรยานและพาหนะทางเลือกในย่านเมืองเก่า เพื่อลดการใช้ยานพาหนะที่ใช้เชื้อเพลิงเพื่อลดมลภาวะ

๖.๒ นำระบบกระบวนการธรรมชาติและสภาพภูมิประเทศมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนเมืองเก่า การเปิดช่องมองภูมิทัศน์และปลูกต้นไม้สร้างร่มเงาจะช่วยให้เกิดการไหลเวียนของกระแสอากาศ ลดอุณหภูมิและความชื้น เพิ่มสภาวะความสบายในบริเวณเมืองเก่า

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการปรับปรุงทางเดินในเมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

พื้นที่นี้อยู่ในแนวคูเมืองและกำแพงเมืองชั้นใน อาคารบ้านเรือนและวัดมีขนาดส่วนที่เหมาะสมกับขนาดส่วนของมนุษย์ ความหนาแน่นของอาคารในเมืองเก่า แม้จะเพิ่มขึ้นบ้างแต่ก็ยังไม่มาก ลักษณะถนนที่แคบและคดเคี้ยวตัดเข้าไปสู่อาคารบ้านเรือนมีความร่มรื่น ทางเดิน ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะเฉพาะของเมืองเก่า ในเขตคูเมืองและกำแพงเมืองชั้นใน หากสามารถรักษาบรรยากาศและลักษณะทางกายภาพเหล่านี้ไว้ได้ก็เท่ากับสามารถรักษาเมืองเก่าไว้ได้ ส่วนทางสัญจรซึ่งในอดีตเป็นทางเดินและทางเกวียน ปัจจุบันเป็นทางรถยนต์และมอเตอร์ไซค์นั้น ควรจัดให้สะดวกและปลอดภัยตามสมควร โดยต้องให้มีกฎเกณฑ์ การใช้ยานพาหนะให้เคลื่อนช้าๆ และไม่รบกวนชาวเมือง เนื่องจากเป็นถนนที่เข้าสู่อาคารบ้านเรือน ดังนั้นจึงต้องพยายามสร้างบรรยากาศให้ภายในพื้นที่มีความ

ร่มรื่น สงบ และเขียวขจี ให้กลมกลืนกับงานศิลปะและสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น ส่วนสิ่งที่จะเข้ามาอยู่ร่วมด้วยภายหลังที่เป็นของใหม่ต้องสร้างให้มีความกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมที่มีอยู่เดิมทั้งขนาด ความสูง รูปแบบ ลักษณะหน้าตาดอกกิจกรรมที่ว่าง แบบแผนถนน และความเขียวขจีแบบเก่า ตลอดจนพันธุ์ไม้และรวมทั้งการควบคุมความหนาแน่นของประชากรในบริเวณด้วย

แนวความคิด ทฤษฎี ที่นำมาใช้ในการออกแบบและปรับปรุง

- เพื่อให้มีการเข้าถึงสถานที่สำคัญๆ ในบริเวณเมืองเก่า โดยการเดินผ่านพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยในเมืองเก่า ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อให้บริเวณที่อยู่อาศัยในเมืองเก่ามีความสะอาด ร่มรื่น พร้อมทั้งทำให้ไม่มีมุมอับเกิดขึ้นในเขตเมืองเก่า เป็นการป้องกันอาชญากรรมและแหล่งมั่วสุมไปในตัว แต่ขณะเดียวกันการเปิดเส้นทางสัญจรที่กว้างใหญ่เกินไปเพื่อรองรับรถยนต์ที่ใช้การสัญจรระบบใหม่ การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการเข้าถึงพื้นที่แต่ละแห่งจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเพื่อมิให้เป็นการทำลายแบบแผนของเมืองและบริเวณที่เป็นพื้นที่เนื้อเมือง ตลอดจนย่านต่างๆ ของเมืองเดิม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเมืองเก่า
- การควบคุมเส้นทางสัญจร ขนาดความกว้างของถนนและทางเดิน การเปิดที่ว่างให้เกิดมุมมองอาคารสำคัญ ทั้งโบราณสถานศาสนสถาน ควรมีการสนับสนุนให้ปลูกต้นไม้โดยจัดหาพันธุ์ไม้ให้เหมาะสม จะส่งเสริมให้บริเวณเมืองเก่าสงบ ร่มรื่น และได้บรรยากาศสอดคล้องกับโบราณสถาน ศาสนสถานสมกับเป็นเมืองเก่าที่น่าอยู่

แนวทางการดำเนินงาน

- สำรวจเส้นทางที่มีการใช้ เป็นเส้นทางสาธารณะทั้งหมดทั้งทางรถและทางเท้า
- กำหนดเส้นทางที่จะใช้ เป็นเส้นทางสัญจรสายหลัก สายรอง และสัญจรอิสระเดินเท้า โดยใช้เส้นทางที่ผ่านสถานที่สำคัญเป็นเส้นทางสายหลัก
- ปรับปรุงเส้นทางสัญจรทั้งสายหลักและสายรองให้มีความปลอดภัย ร่มรื่น และปลูกต้นไม้ให้สภาพแวดล้อมกลมกลืนกับบริเวณโดยทั่วไป
- ส่งเสริมการเดินเท้าในเส้นทางสัญจรแต่ละบริเวณไม่ส่งเสริมให้ยวดยานขนาดใหญ่เข้าถึงทุกบริเวณ ให้เข้าถึงเฉพาะถนนสายรองของเมืองเท่านั้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- เทศบาล
- องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง

๒) โครงการควบคุมการจราจรในเขตเมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาทางเศรษฐกิจของเมืองเก่าอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เป็นศูนย์กลางความเจริญของภูมิภาค ทั้งศูนย์กลางการปกครอง ศูนย์กลางการศึกษา ศูนย์กลางการท่องเที่ยว ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ศูนย์กลางการทหาร และอื่นๆ ทำให้มียวดยานพาหนะสัญจรภายในเขตเมืองและระหว่างภูมิภาคมากขึ้น ประกอบกับข้อจำกัดในการขยายถนนในเมืองทำให้เกิดปัญหาการจราจรขึ้น ไม่เฉพาะแต่ใน

ช่วงเวลารีบเร่งเท่านั้น ประกอบกับความสำคัญของเมืองเก่าที่สามารถกำหนดขอบเขตเมืองเก่า และแหล่งโบราณสถานได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมโบราณสถานเหล่านั้น เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ

การจัดระบบการจราจรในเขตเมืองเก่า เป็นมาตรการหนึ่งที่ก่อประโยชน์อย่างน้อยสองทาง ทางหนึ่ง คือการสร้างความสะดวกสบาย คล่องตัวในการสัญจรของประชาชน อีกทางหนึ่งเป็นการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดการประชุมคณะอนุกรรมการจัดระบบการจราจรทางบกจังหวัด เพื่อวางแนวทางมาตรการในการลดปัญหาการจราจรในเขตเมือง และในเขตเมืองเก่า
- จัดทำร่างประกาศงานจราจรจังหวัด โดยปรับปรุงจากร่างที่เสนอในแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่า
- งานจราจร สถานีตำรวจภูธรจังหวัดนำเสนอขออนุมัติจากผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด เพื่ออนุมัติและลงนาม
- งานจราจรดำเนินการประกาศให้ประชาชนทราบและดำเนินการตามประกาศ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- คณะอนุกรรมการจัดระบบจราจรทางบกจังหวัด
- สถานีตำรวจภูธรจังหวัด

๗. แผนการดูแลและบำรุงรักษาอาคารและสาธารณูปการ

๗.๑ ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างในย่านเมืองเก่ามีข้อจำกัดต่อความต้องการใช้ประโยชน์สำหรับชีวิตประจำวัน การต่อเติมโดยขาดการพิจารณาความเหมาะสมอาจเป็นการทำลายคุณค่า การปล่อยให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพอาคาร และสิ่งก่อสร้างเป็นผลกระทบต่อคุณค่ามรดกศิลปวัฒนธรรมทั้งของตัวอาคารหรือสิ่งก่อสร้างนั้นและบริเวณแวดล้อม

๗.๒ ขยายบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง ในการดูแลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อลักษณะทางกายภาพที่สำคัญของสิ่งก่อสร้างในย่านเมืองเก่า และส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาสภาพภายนอกของอาคารอย่างต่อเนื่อง โดยเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่มีลักษณะคล้ายหรือสอดคล้องกับของเดิมมากที่สุด หรือส่งเสริมให้มีการนำวัสดุก่อสร้างของเดิมกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการบูรณะปรับปรุงฟื้นฟู บริเวณกำแพงเมือง-คูเมือง

หลักการและเหตุผล

ในพื้นที่ที่มีสภาพกำแพง-คูเมืองเมืองถูกรุกล้ำจนแทบไม่เหลือร่องรอยให้เห็นแล้ว รวมทั้งบริเวณช่องประตู มีเพียงแนวคูเมืองและบึงน้ำขนาดใหญ่ภายนอกเท่านั้นที่ยังคงเห็นชัดเจน สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนค่อนข้างแออัดขาดแคลนสาธารณูปโภคที่ได้มาตรฐาน และมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

แนวทางการดำเนินงาน

- การฟื้นฟูสภาพกำแพงจะเน้นหนักบริเวณช่องประตู โดยจะอนุรักษ์ เดิมรูปแบบ ก่อเป็นกำแพงอิฐตามแบบสันนิษฐานของกำแพง ดั้งเดิม และระดับความเข้มข้นของการฟื้นฟูจะน้อยลงตามลำดับ หรือสลับกันไปตามความเหมาะสมของพื้นที่
- อนุรักษ์โบราณสถานสำคัญ ต้องมีการสำรวจเพื่อกำหนดขอบเขต ที่แน่นอนของบริเวณก่อนที่จะทำการบูรณะ พื้นที่บริเวณโบราณ สถานทั้งหมดจะปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับชุมชน และกั้น ด้วยแนวต้นไม้ หากมีแผนการจัดการท่องเที่ยวที่พื้นที่นี้ก็สามารถ เพิ่มเติมสาธารณูปโภคสำหรับนักท่องเที่ยวโดยจัดเป็นศูนย์ข้อมูล นักท่องเที่ยวในอนาคตได้
- ย้ายชุมชน หากมีลักษณะเป็นชุมชนแออัด เป็นผู้เช่าเพียง ชั่วคราวและไม่มีโฉนด อีกทั้งยังบุกรุกทำลายโบราณสถาน จึงควรย้ายออกจากเขตอนุรักษ์ เทศบาลร่วมกับการเคหะแห่งชาติ จัดเตรียมพื้นที่ชดเชยสำหรับผู้ที่ถูกย้ายออก จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคให้ครบครันได้มาตรฐาน เพื่อยก ระดับความเป็นอยู่ของประชาชน
- ปรับปรุงเส้นทางที่มีอยู่ปัจจุบันให้มีความสะดวกปลอดภัยเหมาะสม กับจักรยาน จัดทำทางเท้าและเพิ่มไฟฟ้าส่องสว่าง เพื่อสนับสนุน ให้เป็นจุดเที่ยวชมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยจักรยานใน เมืองเก่า

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- กรมศิลปากร
- เทศบาล
- กรมธนารักษ์
- สำนักงานที่ดินจังหวัด
- การเคหะแห่งชาติ

๒) โครงการกำหนดและบังคับใช้มาตรการควบคุมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

การเติบโตและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองสามารถส่งผลให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อบรรยากาศของเมืองเก่า อีกทั้งร่องรอยและพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา มีโอกาสถูกเปลี่ยนแปลง ถูกทำลาย หรือถูกลดความสำคัญลง ทั้งจากการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ทำลายโครงสร้างและบรรยากาศของเมืองเก่า การรื้อถอนพื้นที่โบราณสถาน การรื้อถอนอาคารที่มีคุณค่าเพื่อสร้างอาคารใหม่ การสร้างสิ่งก่อสร้างหรือกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมโดยรอบสถานที่สำคัญ ตลอดจนการบดบังทัศนียภาพของสถานที่สำคัญ เหล่านี้ล้วนเป็นภัยคุกคามจากการพัฒนาที่ทำให้คุณค่าของเมืองเก่าถูกทำลายไป จึงจำเป็นต้องควบคุมการใช้ที่ดิน การปลูกสร้างอาคาร และสภาพแวดล้อม โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือหนึ่งในการอนุรักษ์เมืองเก่า และในขณะเดียวกันยังให้องค์ประกอบต่างๆ ของเมืองสามารถดำเนินกิจกรรมในสังคมร่วมสมัยได้โดยไม่ทำลายคุณค่าของเมืองและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

- เพื่อใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นกลไกในการกำกับ ควบคุม และแก้ไขปัญหาการใช้ที่ดินและการปลูกสร้างอาคารภายในเขตเมืองเก่า ให้เหมาะสมตามการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า
- เพื่อให้มีกฎหมายหรือข้อบัญญัติของท้องถิ่น ที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาเชิงอนุรักษ์
- เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่และมาตรการควบคุมให้ชัดเจน
- เพื่อรักษาบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และมุมมองของเมือง ตลอดจนปกป้องคุ้มครองแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติในเขตเมืองเก่า
- เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับกฎหมาย และข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาเมืองเก่า และการควบคุมสภาพแวดล้อมของเมือง

แนวทางการดำเนินงาน

- ให้มีคณะทำงานศึกษาและร่างปรับปรุงข้อกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสภาพแวดล้อมเมือง โบราณสถาน พื้นที่แม่น้ำ คู คลอง อันประกอบด้วย กฎหมาย การใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมสภาพแวดล้อม และกฎหมายการควบคุมอาคาร
- ดำเนินการสำรวจเพื่อกำหนดบริเวณการควบคุมการใช้ที่ดิน การควบคุมอาคาร ให้การกำหนดขอบเขตพื้นที่และมาตรการควบคุมสามารถนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

- ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมข้อกำหนดมาตรการการใช้ที่ดินและการควบคุมอาคาร โดยบรรจุในกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีอำนาจในการกำหนดมาตรการเรื่องนั้นๆ เช่น ข้อกำหนดผังเมือง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ รวมถึงเทศบัญญัติหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น เป็นต้น
- กำหนดมาตรการจูงใจในการปฏิบัติตามกฎหมายสำหรับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
- จัดให้ประชาชนในเขตพื้นที่เมืองเก่าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย
- ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสำคัญและรายละเอียดของกฎหมาย และรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎหมาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก

- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
- เทศบาล

หน่วยงานสนับสนุน

- สำนักงานเลขาธิการคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง

๘. แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๘.๑ ลดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนไม่จำเป็นในเขตพื้นที่ศาสนสถาน

๘.๒ ที่ดินบนแนวกำแพงเมือง-คูเมือง จะต้องกำหนดขอบเขตให้เห็นชัดเจน โดยลดบทบาทการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือหากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อเนื่อง ควรกำหนดลักษณะที่แสดงความเป็นขอบเขตให้เด่นชัด

๘.๓ ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นหลัก ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อหัตถกรรม การท่องเที่ยว พาณิชยกรรม การอยู่อาศัย ศาสนสถาน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ นันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินตามข้อกำหนดผังเมืองรวม (เมืองเก่าลำปาง)

หลักการและเหตุผล

ร่างกฎกระทรวงผังเมืองรวมฉบับแก้ไขครั้งที่ ๒ ที่จัดวางโดยกรมผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดให้พื้นที่เขตเมืองเก่ารุ่นที่ ๑ และ ๒ ส่วนใหญ่เป็นประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง และเมืองเก่ารุ่นที่ ๓ เป็นประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาต่างๆ ภายในเขตเมืองเก่า ซึ่งจะส่งผลทำให้เมืองมีความหนาแน่นด้านประชากร กิจกรรม การก่อสร้างอาคารและการแพร่กระจายแหล่งมลพิษ เป็นการทำลายขนาดโครงสร้างของเมืองให้ขาดสมดุล ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมของเมืองมากยิ่งขึ้น

แนวความคิดทฤษฎี หรือหลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินการ

- กำหนดให้มีพื้นที่อนุรักษ์ (Conservation area) เพื่อการรักษาบริเวณที่มีคุณค่าความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม อนุรักษ์บริเวณชุมชนที่มีความสำคัญด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นของชุมชนเมืองในอดีต
- กำหนดให้พื้นที่ควบคุมการพัฒนา (Control area) ควบคุมการพัฒนาให้เขตเมืองเก่าเป็นเขตย่านที่อยู่อาศัยชั้นดีมีความหนาแน่นต่ำ มีขนาดกิจกรรมประเภทอื่นๆ ผสมค่อนข้างน้อย ลักษณะของการให้บริการแก่ชุมชนละแวกบ้าน ปราศจากกิจกรรมอันเป็นที่รบกวนแหล่งที่อยู่อาศัย มีที่โล่งสาธารณะค่อนข้างมาก มีปริมาณการเดินทางด้วยรถยนต์และปริมาณการจราจรค่อนข้างน้อย
- กำหนดให้มีพื้นที่ส่งเสริมการพัฒนา (Promotion area) คือพื้นที่พาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ให้อยู่นอกเขตเมืองเก่า สนับสนุนในด้านขนาดของพื้นที่ ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน การก่อสร้างอาคารให้สามารถมีการพัฒนาได้อย่างเข้มข้น

แนวทางการดำเนินงาน

- ปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมเสียใหม่ให้เหมาะสมกำหนดให้พื้นที่เขตเมืองเก่า จากเดิมเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางให้เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- เพิ่มพื้นที่ประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถอนุรักษ์ป้องกัน การรุกรทำลาย

จากการใช้ประโยชน์ที่ดินและการก่อสร้างอาคารของประชาชน เขตพื้นที่อนุรักษ์บริเวณชุมชน กำหนดให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอาคารเก่าอันมีคุณค่า วิถีชีวิตการอยู่อาศัยและพาณิชยกรรมขนาดเล็ก

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- การเคหะแห่งชาติ

๒) โครงการวางผังเมืองเฉพาะพื้นที่เมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

“ผังเมืองเฉพาะ” เป็นการดำเนินงานในการพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่ง เมื่อได้มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม ณ ท้องที่ใดแล้ว เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถจัดให้มีการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะขึ้นได้ โดยผังเมืองเฉพาะจะต้องสอดคล้องกับผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะสามารถกำหนดแผนผังและมาตรการควบคุมในรายละเอียดต่างๆ เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินตามประเภทและย่าน โครงข่ายคมนาคมและขนส่ง รายละเอียดของกิจการสาธารณูปโภค บริเวณที่ตั้งของที่โล่ง บริเวณที่ตั้งของสถานที่หรือวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี บริเวณที่มีคุณค่าในทางธรรมชาติ เป็นต้น ผังเมืองเฉพาะจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนช่วยให้เกิดการพัฒนากายภาพที่มีประสิทธิภาพและมีระบบระเบียบที่ดี

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ได้แผนผังการอนุรักษ์และพัฒนาทางด้านกายภาพที่มีรายละเอียดโครงการ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
- เพื่อเป็นกรอบการจัดทำรายละเอียดโครงการพัฒนาด้านต่างๆ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- เพื่อเป็นการเสนอกยุทธ์ (Strategy) ที่จะส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

แนวทางการดำเนินงาน

- สํารวจข้อมูลพื้นที่ในด้านต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการดำเนินการวางผังเมืองเฉพาะ และประสานฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนศึกษาโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะมีผลต่อการเติบโตหรือเปลี่ยนแปลงของเมืองเก่า
- ออกแบบและจัดทำร่างผังเมืองเฉพาะ
- ดำเนินการปิดประกาศเขตการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ พร้อมเชิญชวนให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสนอความคิดเห็นต่อร่างผังเมืองเฉพาะ
- ปรับปรุงผังเมืองเฉพาะและนำเสนอต่อกระทรวงมหาดไทย เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานหลัก

- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด

หน่วยงานสนับสนุน

- สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง
- เทศบาล

๙. แผนการด้านอาคารและสภาพแวดล้อม

๙.๑ รักษาสภาพแวดล้อมโดยกำหนดความสูง สัดส่วนพื้นที่ว่าง (Open Space Ratio) ขนาด ลักษณะ แบบ รูปทรง ฯลฯ ของอาคารให้สอดคล้องและกลมกลืนหรือไม่ทำลายแหล่งโบราณสถานในพื้นที่ พิจารณาการใช้วัสดุและสีของอาคารเพื่อสร้างบรรยากาศการเข้ามาถึงบริเวณสำคัญของเขตพื้นที่เมืองเก่า

๙.๒ พิจารณาวางข้อกำหนดความสูงและแนวถอยร่นอาคาร รวมทั้งขนาดมวลอาคาร เพื่อรักษาสัดส่วนที่เหมาะสมของขนาดอาคารที่ไม่ทำลายแหล่งโบราณสถานในพื้นที่และพื้นที่หลัก

๙.๓ พิจารณาการใช้วัสดุและสีของอาคารเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในเขตพื้นที่เมืองเก่า

๙.๔ พิจารณาการใช้ประโยชน์อาคารเก่าที่ยังคงสภาพหรือสามารถฟื้นฟูได้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเรียนรู้และการท่องเที่ยว

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการปรับเปลี่ยนปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณด้านหน้าศูนย์ราชการหลัก

หลักการและเหตุผล

ศูนย์ราชการหลักเป็นศูนย์ราชการระดับจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด เป็นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่สามารถติดต่อราชการได้โดยสะดวก ผังบริเวณและลักษณะสถาปัตยกรรมสามารถแสดงออกถึงเอกลักษณ์และลักษณะประจำท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ตำแหน่งที่ตั้งควรเสริมสร้างความสง่างามของเมืองและการเข้าถึงได้โดยสะดวก โดยสถานที่ตั้งศาลากลางจังหวัดปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กับเส้นทางคมนาคมสายหลักที่เข้าเมืองอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการทำลายกำแพงเมืองที่เป็นโบราณสถานสำคัญไปบางส่วน อย่างไรก็ตาม บริเวณศูนย์ราชการยังมีความเหมาะสมที่เป็นบริเวณป้องกันการขยายตัวของบริเวณพัฒนาใหม่มิให้ขยายตัวรุกล้ำเขตโบราณสถานที่อยู่อีกฟากหนึ่งได้ และเป็นบริเวณที่สามารถเชื่อมต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินและลักษณะอาคารทั้งสองประเภทให้กลมกลืนกันอีกด้วย

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ

- เพื่อรักษาการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ศูนย์ราชการหลักต่อไปอย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ประสานงาน และติดต่อราชการ
- เพื่อสร้างความสง่างามให้กับเมือง

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดการปรับปรุงเส้นทางสัญจรภายในบริเวณต่างๆ ได้แก่ ถนน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ สายไฟฟ้า และอื่นๆ พร้อมทั้งกำหนด ตำแหน่งอาคารที่จอดรถและที่ว่างให้สอดคล้องกับเส้นทางสัญจรหลักของเมือง
- จัดภูมิทัศน์บริเวณศูนย์ราชการหลัก โดยก่อให้เกิดประโยชน์ ใช้สอยที่ดี และให้มีลักษณะที่สง่างามสอดคล้องกับอาคารอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ภายในกำแพงเมืองเก่า ซึ่งเป็นเขตโบราณสถานและเป็นเอกลักษณ์ของเมือง
- ควบคุมภูมิทัศน์บริเวณที่ปรากฏทัศนอุจาด หรือลักษณะภูมิทัศน์ ที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะทั่วไปของบริเวณเมืองเก่า

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- สำนักงานจังหวัด
- เทศบาล

๒) โครงการควบคุมสภาพแวดล้อมบริเวณเมืองเก่า

หลักการและเหตุผล

พื้นที่กำแพงเมือง-คูเมืองชั้นใน ในเมืองเก่า เป็นพื้นที่ที่สำคัญที่สุด เนื่องจาก เป็นพื้นที่ศูนย์กลางเมือง และยังเป็นสถานที่ตั้งอาคารสำคัญด้วย ระบบถนนใน บริเวณเมืองเก่าเป็นแบบตาราง มีถนนสายหลัก สายรอง และซอย ขนาดถนน อาคาร ที่อยู่อาศัย ร้านค้า และอาคารสาธารณะที่มีขนาดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งเป็นขนาดส่วนมนุษย์ อาคารมีความสูงไม่มาก พื้นที่ทั่วไปยังไม่หนาแน่นมาก

ยังมีความเชี่ยวชาญของตนไม่แสดงให้เห็นความรุ่มร้อนของเมือง

แนวความคิดทฤษฎี หรือหลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินการ

- แนวคิดที่จะให้เมืองเก่ายังคงความเป็นเมืองเก่าไว้นั้น จะต้องสงวนรักษาองค์ประกอบของเมืองเก่า ได้แก่ กำแพงเมือง-คูเมือง ป้อม ประตู ถนน ทางเดิน อาคารสำคัญ ที่โล่งว่าง และความเขียวขจีของเมืองไว้ การสงวนรักษาให้ได้บรรยากาศดังกล่าว จะต้องควบคุมผังและบริเวณอาคารพร้อมกันไว้ด้วย ในผังที่ต้องควบคุมได้แก่ ระบบถนน ขนาดถนน ทางเดิน และการเชื่อมต่อโครงข่ายถนนกับทางเท้า แบบแผนของชุมชนเมืองประเภทกิจกรรมในพื้นที่ประเภทอาคาร ขนาดอาคาร อัตราส่วนของพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดิน ความสูงอาคาร อัตราส่วนพื้นที่อาคารคลุมดินต่อพื้นที่ดินระยะรั้ว มวลอาคาร และลักษณะอาคาร เป็นต้น
- นอกจากควบคุมอาคารแล้วสิ่งที่ต้องควบคุมเพิ่มขึ้นคือ อุปกรณ์ประกอบสถานที่ ได้แก่ ที่จอดรถประจำทาง ที่ติดตั้งป้ายและประกาศ ป้ายโฆษณา ม้านั่งริมทาง ศาลา ร้านขายของ เสาไฟฟ้า และโทรศัพท์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ

ต้องการให้เมืองเก่าและบริเวณรอบเมืองเก่าเป็นบริเวณที่มีบรรยากาศเมืองเก่า มีความหนาแน่นน้อย ไม่มีอาคารสูงใหญ่ มีลักษณะสถาปัตยกรรมกลมกลืน สีสันอาคารไม่ฉูดฉาด แต่บอกถึงความสง่างามของอาคารและบริเวณ เป็นต้น

แนวทางการดำเนินงาน

- การควบคุมผังเมือง รักษารูปแบบของเมือง และที่ว่างต่างๆ ของเมืองเอาไว้ ควบคุมกิจกรรมและจัดระเบียบการประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยพยายามลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางมลพิษและสิ่งแวดล้อม เช่น สถานบริการที่น่ารังเกียจ โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น อีกทั้งยังต้องควบคุมความหนาแน่นของคนในชุมชน และกิจกรรมในแต่ละบล็อก ไม่ให้มีความแออัดมากเกินไป
- การควบคุมอาคาร ความสูงของอาคารไม่ให้สูงเกินไปจนมีลักษณะข่มโบราณสถานต่างๆ ที่มีอยู่ หรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของความเป็นเมืองเก่า ที่ขนาดของเมืองจะเปลี่ยนแปลงไป การควบคุมระยะร่นของแนวอาคารให้เหมาะสมกับขนาดโครงสร้างของระบบถนน เพื่อเปิดทางเท้า ควบคุมอัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่แปลงที่ก่อสร้าง เพื่อให้เมืองมีพื้นที่โล่ง เป็นการระบายความแออัดการควบคุมในรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ให้อนุรักษ์และนำเอาสถาปัตยกรรมพื้นบ้านมาใช้ในการออกแบบอาคาร
- การรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การควบคุมการประกอบกิจการต่างๆ ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดำเนินการลดมลพิษทางด้านกลิ่น คิวน์ และเสียง กำกับ ดูแล และตรวจตราไม่ให้มีการทำลายสภาพแวดล้อม ความสวยงาม เช่น การพ่นสีบนฝาผนังอาคาร รั้ว กำแพงวัด เป็นต้น การควบคุมการติดตั้งป้ายทุกชนิด

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- เทศบาล
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๐. แผนการด้านระบบการจราจรและคมนาคมขนส่ง

๑๐.๑ ส่งเสริมให้มีทางเดินเท้า และการสัญจรด้วยยานพาหนะขนาดเบา เพื่อลดมลภาวะ เช่น รถจักรยาน รถลากจูง เป็นต้น

๑๐.๒ ลดปริมาณจราจร ห้ามรถบรรทุกหนักและรถขนาดใหญ่เข้าสู่พื้นที่

๑๐.๓ จำกัดการก่อสร้างลานจอดรถขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นมลภาวะทางสายตา ที่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมเมืองเก่า

๑๐.๔ สร้างที่จอดรถในตำแหน่งที่เหมาะสม เป็นจุดเปลี่ยนระบบการสัญจรเข้าถึงยังพื้นที่หลักและส่วนอื่นๆ ของเมืองเก่า เพื่อลดจำนวนรถยนต์ที่จะเข้าไปสร้างความคับคั่งของการจราจร รวมทั้งผลกระทบด้านมุมมองและเกิดมลภาวะในพื้นที่เมืองเก่า

๑๐.๕ แนวถนนที่สร้างทับอยู่บนแนวกำแพงเมือง-คูเมืองเดิม ควรมีสัญลักษณ์แสดงถึงสิ่งก่อสร้างในอดีต สร้างตำแหน่งจุดหมายตาที่ตำแหน่งประตูเมืองเดิม หรือป้ายชื่อที่สื่อความหมายถึงแนวกำแพงเมืองหรือคูเมืองเดิม

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการขยายผิวถนนจากแหลมหัวเขาแดงถึงบ้านหน้าศพ (เมืองเก่าสงขลา)

หลักการและเหตุผล

บริเวณเมืองเก่าหัวเขาแดง มีกำแพงเมืองและป้อมปราการ กำแพงก่อด้วยอิฐและหินโบกปูนซึ่งเหลือแต่ซากทางด้านทิศเหนือเพียงด้านเดียว สำหรับป้อมปราการเชื่อว่าเดิมมี ๑๓ ป้อมแต่ปัจจุบันเหลือป้อมที่สมบูรณ์ซึ่งกรมศิลปากรขึ้นทะเบียนไว้ ๙ ป้อม สุสานมรหมุ่ม เป็นที่ฝังศพของสุลต่าน สุลัยมาน อยู่ในโรงเรียน

มุ่งด้วยกระเบื้องไทยเป็นศาลาโปร่ง ในบริเวณใกล้ๆ มีที่ฝังศพวิลันดา หรือทหารชาวฮอลันดา ชุมชนแหลมสน และที่ฝังศพตระกูล ณ สงขลา สถาปัตยกรรมเหล่านี้ได้เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา อันเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณนี้ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างกว้างขวาง อาจทำให้เกิดผลกระทบมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต จึงควรมีการสร้างแนวถนนเพื่อเป็นการป้องกันการรุกล้ำ และทำลายสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ

- เพื่อเป็นการป้องกันการรุกล้ำ และทำลายสภาพแวดล้อมต่อทะเลสาบสงขลา

แนวทางการดำเนินงาน

- การขยายผิวการจราจรถนนจากปลายแหลมหัวเขาแดงผ่านชุมชนและส่วนราชการบริเวณริมทะเลสาบสงขลา ผ่านบ่อแก้ง แหลมสน สุสานตระกูล ณ สงขลา เลาะไปตามไหล่เขาโดยขยายเป็นถนนขนาด ๒ ช่องจราจรสวนกัน ความยาวประมาณ ๖ กิโลเมตร พร้อมรางเปิดรับน้ำจากภูเขา และท่อลอดถนนระบายน้ำไปสู่ทะเล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- กรมทางหลวง

๒) โครงการปรับปรุงทางเดินเท้า เส้นทางรถม้าและเส้นทางจักรยาน (เมืองเก่าลำปาง)

ความสำคัญและสภาพปัจจุบันของพื้นที่โครงการ

รถม้าเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของเมืองลำปาง ที่ยังคงมีชีวิตอยู่จนถึงทุกวันนี้ เส้นทางสำหรับการวิ่งรถม้า คือ ไม่ข้ามสะพานและไม่ขึ้น-ลงทางลาดชัน เพราะอาจทำให้การจราจรติดขัดและเกิดปัญหากับม้าได้ หรือนักท่องเที่ยวอาจจ้างให้วิ่งนอกเส้นทางก็ได้ ส่วนมากจะไปฝั่งเมืองเก่า และจุดแวะชมที่สำคัญคือ วัดพระแก้วดอนเต้า วัดปงสนุก สุสานไตรลักษณ์ เป็นต้น

หลักการและแนวคิดในการดำเนินการ

- เสนอเส้นทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ทั้งระดับเมืองและระดับบริเวณ เป็นการส่งเสริมเพิ่มเส้นทางการเข้าถึงแก่โครงการบูรณะปรับปรุงพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่างๆ และสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นเมืองเก่าให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้านได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น
- พิจารณาความเป็นไปได้ของเส้นทาง จุดแวะชม และจุดจอดรถ จากศักยภาพการรองรับได้ของพื้นที่ ประสิทธิภาพของรถม้า เป็นต้น
- พิจารณาประเภทกิจกรรมเสริม ที่ควรเพิ่มในพื้นที่จุดแวะพัก และจุดจอดรถ เช่น ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ ที่จอดรถ ศาลาพักผ่อน ร้านอาหาร เป็นต้น

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดจุดจอดรถ เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูล มีทางเลือกในการเดินทาง

- จัดเส้นทางจักรยานเลียบบแม่น้ำวัง ปรับปรุงผิวการจราจรให้เหมาะสม ปรับปรุงภูมิทัศน์ ปลูกต้นไม้พื้นเมือง จัดให้มีจุดชมวิว ทำป้ายแสดงข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และแนะนำเส้นทาง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- เทศบาล
- สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัด
- สมาคมรถม้า
- ภาคเอกชน

๑๑. แผนการพัฒนาภูมิทัศน์

๑๑.๑ สร้างเส้นทางต่อเนื่องระหว่างตำแหน่งองค์ประกอบเมือง โบราณสถาน และพื้นที่เปิดโล่งในเมือง โดยจัดให้มีทางคนเดิน จักรยานหรือพาหนะขนาดเล็กเบา

๑๑.๒ จัดทางคนเดินที่ปลอดภัย พร้อมอุปกรณ์สาธารณูปโภคอำนวยความสะดวก เช่น โคมไฟ ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายบอกทาง ฯลฯ

๑๑.๓ เส้นทางหลักเข้าสู่เมืองเก่า ควรสร้างเอกลักษณ์และจุดหมายตาที่ระบุการมาย่านเมืองเก่า รวมถึงการเปิดมุมมอง (Vista) ตามแนวเส้นทางการสัญจรเข้าสู่บริเวณย่านเมืองเก่า

๑๑.๔ ปลูกต้นไม้ขนาดใหญ่ตามแนวเส้นทางเข้าสู่เมือง พัฒนาภูมิทัศน์สร้างร่มเงาตามแนวถนน ทางเท้า สร้างจุดหมายตา โดยเลือกพันธุ์ไม้ที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของเมืองเก่า หรือที่เป็นต้นไม้ประจำจังหวัด

๑๑.๕ ป้ายโฆษณาและป้ายกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่ไม่เหมาะสม เป็นปัญหาต่อทัศนียภาพควรจำกัดขนาดและรูปลักษณะของป้ายประเภทต่างๆ ส่งเสริมการออกแบบป้ายที่ดี มีเอกลักษณ์ด้วยการประกาศเกียรติคุณ

๑๑.๖ เปลี่ยนวัสดุพื้นผิวจราจรให้มีสีและสัมผัสที่แตกต่างจากถนนทั่วไป เพื่อให้รู้สึกถึงการมาถึงเมืองเก่า

๑๑.๗ จัดให้มีอุปกรณ์สาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกและมีเอกลักษณ์ของเมืองเก่าแต่ละเมือง

ตัวอย่างแผนงาน/โครงการ

๑) โครงการจัดทำจุดชมทิวทัศน์บริเวณริมแม่น้ำ

หลักการและเหตุผล

หากจะให้ความสำคัญในการสร้างความแข็งแรงชัดเจนแก่บริเวณเมืองเก่านอกจากจะเสริมขอบให้กับตัวเมืองเก่าโดยการส่งเสริมตัวกำแพงเมือง-คูเมืองให้เด่นชัดแล้ว ควรที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเก่าและแม่น้ำให้ชัดเจนด้วย เพื่อแสดงให้เห็นความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของเมือง และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเก่าและน้ำแล้ว จะเห็นได้ว่าพื้นที่บริเวณหน้าเมืองเก่านี้น่าทำหน้าที่เป็นขอบ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นอุปสรรคที่ขวางกั้นทำให้ผู้คนทั่วไปไม่สามารถรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเก่ากับริมแม่น้ำได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อบริเวณนี้เป็นย่านที่ขาดการเข้าถึงที่ดี ถนนภายในคดเคี้ยววกวนและอาคารขาดระเบียบแบบแผน ย่อมทำให้การรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเก่ากับแม่น้ำเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ

- เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเก่าและแม่น้ำให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่า

แนวทางการดำเนินงาน

- สร้างลานโล่งขนาดเล็กเป็นลานชมทิวทัศน์บริเวณห้วมมถนนเชื่อมลานเลียบริมแม่น้ำ โดยการออกแบบต้องรองรับทางเท้าริมแม่น้ำซึ่งมีโอกาสจะพัฒนาต่อไปในอนาคต พื้นที่บริเวณลานชมทิวทัศน์นี้จะยื่นออกไปในแม่น้ำมากกว่าทางเดินเท้าริมน้ำทั่วไปเล็กน้อย เพื่อเสริมให้เด่นชัดขึ้นกว่าบริเวณข้างเคียง
- สร้างที่จอดรถบริเวณฝั่งตรงข้ามห่างจากทางโค้งมถนนไปเล็กน้อย เพื่อให้มีระยะพอประมาณไม่ก่อให้เกิดอันตราย โดยมีแผ่นป้ายเตี้ยๆ แสดงแผนที่ เพื่อให้ผู้ชมทิวทัศน์ทราบตำแหน่งที่ยืนอยู่ซึ่งสัมพันธ์กับเมืองเก่าพร้อมทั้งมีแผนภาพ แสดงทัศนียภาพที่ชมอยู่และมีลูกศรชี้ขอบของเมืองเก่าด้วย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- เทศบาล
- กรมเจ้าท่า
- กรมที่ดิน

๒) โครงการปรับปรุงพื้นที่ชายตลิ่งริมแม่น้ำ

หลักการและเหตุผล

โครงการนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการคืนที่สาธารณประโยชน์ริมแม่น้ำที่ประชาชนบางกลุ่มยินยอมเสียสละที่ดินของตน บางกลุ่มยอมรื้อ

ถอนสิ่งปลูกสร้างที่รูก้าออกไป เป็นการเปิดที่โล่งว่าง และสร้างความสวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อย อย่างไรก็ตาม การสร้างพนังเขื่อนคอนกรีต เป็นแนวทางที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะเป็นการป้องกันการพังทลายของดินที่ ได้ผล ซึ่งยังไม่สามารถหาวัสดุอื่นใดที่ใกล้เคียงและกลมกลืนกับธรรมชาติแทนได้ การใช้ต้นซุงไม้เนื้อแข็งจำนวนมากๆ ทำเป็นพนังกั้นดินจะเป็นการทำลายธรรมชาติ มากกว่าการรักษาธรรมชาติ

แนวคิด ทฤษฎี หรือหลักการที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน

- แนวทางที่เป็นกลาง พนังคอนกรีตที่สร้างไปแล้ว จะใช้วิธีลดความ กระด้างของพื้นผิวโดยการต่อเติมพนังให้มีความแตกต่างในระดับ เป็นขั้นบันไดผิวขรุขระ ทำเป็นช่องกระบะ ปลูกไม้เลื้อยสีเขียว ปกคลุม ทำให้ชายตลิ่งดูเป็นธรรมชาติมากขึ้น
- พืชพันธุ์ไม้เลื้อยจะมีอย่างน้อย ๓ ประเภท คือ ประเภทอยู่ในน้ำ ประเภทอยู่บนบก และประเภทที่อยู่ในน้ำและบนบกได้
- การคัดเลือกพันธุ์ไม้ ควรพิจารณาไม้เลื้อยคลุมดินที่เกิดเองอยู่ แล้วตามธรรมชาติ ที่อาจถูกมองข้ามว่าเป็นวัชพืช และเปิดการ ประชาพิจารณ์ขอความคิดเห็นจากประชาชน ได้มามีส่วนร่วมและ รับผิดชอบการคัดเลือกพันธุ์ไม้ การปลูก และการดูแลรักษาด้วย
- สำหรับบริเวณที่อยู่ระหว่างหรือจะดำเนินการสร้างคอนกรีตต่อไป ควรพิจารณาในด้านวิศวกรรมในการลดพนังคอนกรีต แนวทาง หนึ่ง อาจจะใช้การตอกเสาเข็มลงลึก สูงเพียงระดับน้ำปกติของ น้ำท่วมถึงส่วนที่เหนือขึ้นไปปลูกหญ้าแฝกคลุมดินไว้ก่อน และ ปลูกไม้ยืนต้นคลุมซ้ำภายหลังที่ดินอยู่ตัว

แนวทางการดำเนินงาน

เทศบาลปรับปรุง สร้างกระเบาะบันไดคอนกรีตเสริมเหล็กผิวหยาบ ปลุกไม้เลื้อยคลุมย้อยผนังคอนกรีต เป็นแนวชั้นบันได ระยะห่างประมาณ ๒ เมตร ตลอดแนวสองฟากฝั่ง เว้นส่วนที่มีการสร้างเป็นบันไดลงสู่แม่น้ำ ส่วนบนฝั่ง ทำเป็นรางกระเบาะคอนกรีตกว้าง ๖๐ เซนติเมตร ปลุกไม้เลื้อยคลุมลงมาข้างล่าง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- เทศบาล

บทสรุป

การอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูเมืองเก่า มีความสัมพันธ์กับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ ปรากฏอยู่ในแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อที่ ๘ การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง กำหนดให้ความสำคัญต่อการวางผังเมือง การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเครือข่าย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม และการระดมทุนระดับท้องถิ่น ดังนั้น แผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่าสามารถนำเสนอภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด โดยผ่านคณะกรรมการจัดทำและติดตามประเมินผลแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดพิจารณาโดยประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

สำหรับเมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ มี ๑๐ เมือง คือ เมืองเก่าเชียงใหม่ น่าน ลำปาง ลำพูน กำแพงเพชร พิษณุโลก ลพบุรี พิจิตร นครศรีธรรมราช และสงขลา ทั้งนี้เมืองสุโขทัยและอยุธยาควรจัดอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย แต่เนื่องจากทั้ง ๒ เมืองได้รับการประกาศเขตควบคุมให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์และนครประวัติศาสตร์

และมีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนแล้วระดับหนึ่ง รวมทั้งเป็นมรดกโลกจึงไม่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ ซึ่งยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าประเด็นแรกก็คือ การกำหนดและประกาศพื้นที่เมืองเก่า ซึ่งดำเนินการในเมืองเก่าที่เป็นเมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ ก่อน โดยมีคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และมีการกำหนดขอบเขตของเมืองเก่าที่ชัดเจนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในกลุ่มเมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ จำนวน ๙ เมือง ยกเว้นเมืองเก่าพิษณุโลกที่ยังไม่มีการดำเนินการ ส่วนเมืองเก่ากลุ่มที่ ๒ และเมืองเก่ากลุ่มที่ ๓ ยังไม่มีการกำหนดขอบเขตและประกาศเป็นพื้นที่เมืองเก่า ดังนั้นจึงควรเร่งให้มีโครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเพื่อมีขอบเขตพื้นที่ดำเนินงานชัดเจน เพื่อเป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ กำหนดและประกาศพื้นที่เมืองเก่า กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้เรื่องเมืองเก่าอย่างถูกต้องเหมาะสม และกลยุทธ์ที่ ๒ ประกาศพื้นที่ กำหนดนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

กรมศิลปากร. ๒๕๒๖. จารึกสมัยสุโขทัย. กรมศิลปากร: กรุงเทพมหานคร.

กรมศิลปากร. ๒๕๓๒. เอกสารกองโบราณคดี หมายเลข ๑/๒๕๓๒

ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี.

บริษัทวิริยพัฒน์ จำกัด: กรุงเทพมหานคร.

กรรณิการ์ วัฒนเกษม. ๒๕๒๖. อักษรฝักขามที่พบในศิลาจารึกภาคเหนือ.

มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม.

กองโครงการอนุรักษ์. ๒๕๕๒. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการเก็บรวบรวม

ข้อมูลอาคารอนุรักษ์จังหวัดเพชรบุรี. ฝ่ายบริหารงานอนุรักษ์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรุงเทพมหานคร.

กองโครงการอนุรักษ์. มปป. โครงการปรับปรุงฟื้นฟูตึกแถวถนนหน้าพระลาน.

ฝ่ายบริหารงานอนุรักษ์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์:

กรุงเทพมหานคร.

คณะกรรมการชำระพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๒.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒.

บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด: กรุงเทพมหานคร ๑,๔๓๖ หน้า.

คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า. ๒๕๔๘.

ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๒.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,

กรุงเทพมหานคร.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนเรศวร. ๒๕๓๙.

โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพ
แวดล้อมเมืองเก่าพิษณุโลก เสนอต่อสำนักงานนโยบายและ
แผนสิ่งแวดล้อม, กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
กรุงเทพมหานคร.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๖.

โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุง
สภาพแวดล้อมเมืองเก่ากำแพงเพชร เสนอต่อสำนักงาน
นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๗.

โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุง
สภาพแวดล้อมเมืองเก่าลพบุรี เสนอต่อสำนักงานนโยบายและ
แผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และสิ่งแวดล้อม. บริษัทสหธรรมิก จำกัด กรุงเทพมหานคร.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๙.

โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม
เมืองเก่านครศรีธรรมราช
เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม.
บริษัทสหธรรมิก จำกัด กรุงเทพมหานคร.

ชาติรี เจริญศิริ. ม.ป.ป. เมื่อนานได้ถูกเลือกเป็นเมืองเก่า.

เอกสารอัดสำเนา ม.ป.ท.

นิจ หิญาชีระนนท์. ๒๕๒๐. การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรมในเมือง.

ข่าวสารสำนักผังเมือง. ๓๓/๒๕๒๐ หน้า ๒๖-๒๙.

บริษัทวิทยารักษ์ จำกัด. ๒๕๔๑. แผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าพิมาย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร.

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. ๒๕๕๐. การพัฒนาเมือง/ชุมชนเมืองในแนวอนุรักษ์. เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการจัดทำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: เมืองเก่าภายใต้โครงการบริหารจัดการและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. หน้า ๑-๓๑

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. ๒๕๓๙. “นันทบุรีศรีนครน่าน” ประวัติศาสตร์ สังคม และคริสต์ศาสนา. ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ชวนพิมพ์: กรุงเทพมหานคร

พงศาวดารเมืองน่าน. ๒๕๐๗. ประชุมพงศาวดารฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๔ ภาคที่ ๑๐. สำนักพิมพ์ก้าวหน้า: กรุงเทพมหานคร

พรรณเพ็ญ เครือไทย. ๒๕๔๕. อักษรไทยนิเทศ. สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๖. ภาษา – จารึก ฉบับที่ ๙. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม ศูนย์นิติศาสตร์. ๒๕๔๑. คู่มือประชาชน กฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล.

โครงการเผยแพร่วิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพมหานคร
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณภาพ. ๒๕๕๐. กฎหมาย-ไทย มิตรภาพแห่งความสุขไร้พรมแดน. บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด: กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และคณะสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๖.
โครงการจัดทำแผนการจัดการการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม
เมืองเก่าสงขลา เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร.

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทและคณะสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๗. โครงการจัดทำแผนการจัดการและ
อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเมืองเก่าเชียงใหม่ เสนอต่อสำนักงานนโยบาย
และแผนสิ่งแวดล้อม. บริษัทสหธรรมิก จำกัด กรุงเทพมหานคร.

สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๒.
โครงการศึกษาสำรวจกำหนดแนวทางอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม
เมืองเก่าลำปาง เสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๔.
แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๗.
รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการแนวทางการจัดทำแผนแม่บทเพื่อ
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

ระบบเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม.

โครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและเดนมาร์กด้าน
การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และ
พัฒนาบริเวณเมืองเก่าน่าน. บริษัท ชินครอนกรุ๊ป จำกัด และ
บริษัท มรดกโลกจำกัด: กรุงเทพมหานคร

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

รายงานขั้นสุดท้ายโครงการศึกษา สำรวจ และจัดทำบัญชีรายชื่อ
มรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าทั่วประเทศ เมืองสำคัญอันดับ๑
(ภาคเหนือตอนบน-ภาคเหนือตอนล่าง).

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร: กรุงเทพมหานคร

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

แผนที่ชุมชนเมืองเก่าน่าน. กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ
ศิลปกรรม: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมนครลำปาง. กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ธรรมชาติและศิลปกรรม: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๐.

โครงการจัดทำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: เมืองเก่า ภายใต้โครงการบริหาร
จัดการและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์:
กรุงเทพมหานคร. ๒๒๑ หน้า

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๓.

โครงการบูรณาการเพื่อจัดทำแนวเขตและมาตรการ
กำหนดเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พื้นที่เมืองศรีมโหสถ
จังหวัดปราจีนบุรี. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๓.

แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณ
เมืองเก่าลำพูน. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มปป.

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า.
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
กรุงเทพมหานคร.

สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. ๒๕๓๖. การปลูกป่าไม้. กรมป่าไม้:

กรุงเทพมหานคร.

เอกสารภาษาอังกฤษ

Cleere, Henry (ed.). ๑๙๘๓. Approaches to the Archaeological
Heritage: A Comparative Study of World Cultural
Resource Management Systems. Cambridge:
Cambridge University Press.

Cohen, Nahoum. ๑๙๙๙. Urban Conservation. Cambridge:
The MIT Press.

Eiam-anant, Prasong. ๑๙๙๗. Guidelines on Conservation of
Northern Vernacular Houses” paper no ๐๑๙ presented
in International Conference on Conservation and

- Revitalization of Vernacular Architecture, May, Bangkok.
- Feilden, M. Bernard & Jokilehto, Jukka. 1987. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites, Rome: ICCROM.
- Feilden, M. Bernard & Jokilehto, Jukka. 1987. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites. Rome: ICCROM.
- Feilden, B. M. & Jokilehto, J. 1988. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites. second edition. Rome: ICCROM/UNESCO/ICOMOS.
- Goakes, J. Robert. 1987. How to Design the Aesthetics of Townscape, Australia: Boolarong Publications.
- Holliday, John, C. 1978. British City Centre Planning in Holliday (ed.) City Centre Development: A Strategy of British City Centre Planning and Case Studies of Five City Centres, London: Charles Knight and Co.
- ICOMOS. 1987. Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter).
- Lynch, Kevin. 1960. A Theory of Good City Form. Cambridge: The MIT Press.
- Lynch, Kevin. 1960. The Image of the City. Cambridge: The MIT Press.
- Manley, Sandra and Guise, Richard. 1988. "Conservation in the Built Environment in Greed, C. and Roberts, M. (eds.). Introducing Urban Design. Essex: Longman. pp. 14-16.

- Ministry of Culture-Information. ୨୦୦୧. World Heritage Hoi An. Hoi An People Committee: Hoi An
- Nguyen The Thuc. ୨୦୦୦. The former capital of Hue. NXB Thong Tan: Hue
- Ngo Van Doanh. ୨୦୦୯. My Son Relics. The Gioi Publishers: Ha Noi
- Punter, John. ୧୯୯୯. Design Guidelines in American Cities. Liverpool: Liverpool University Press.
- Schuster, Mark, J., Monchaux, J. and Riley, II. C. A. (eds.). ୧୯୯୩. Preserving the Built Heritage: Tools for Implementation Salzburg seminar, Hanover and London: University Press of New England.
- Spreiregen, Paul, D. ୧୯୮୯. Urban Design: The Architecture of Town and Cities. New York: McGraw Hill.
- Stovel, Herb. ୧୯୯୯. Risk Preparedness: A management Manual for World Cultural Heritage. Rome: ICCROM.
- Stovel, Herb. ୨୦୦୨. Approaches to Managing Urban Transformation for Historic Cities in Lung, David (ed.) The Conservation of Urban Heritage: Macao Vision. Macao S.A.R.: Instituto Cultural. pp. ୧୦୩-୧୨୦.
- Swigielski, W. Konrad. Leicester in Holliday, J. C. (ed.), ୧୯୩୩. City Centre Development: A Study of British City Centre Planning and Case Studies of Five English City Centres. London: Charles Knight.
- Tunnard, Christopher. ୧୯୩୯. The United States: Federal Funds for Rescue. The Conservation of Cities. Paris:UNESCO, pp. ୯୦-୧୦୦.

อินเทอร์เน็ต

กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม เรื่อง แผนที่มรดกทางวัฒนธรรม
กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน (Cultural Heritage Atlas).
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อวันที่
๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก <http://www.onep.go.th/ncecd>
โครงการสื่อชุมชนลุ่มน้ำโขง เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา. เรื่อง การทำกิจกรรมแผนที่
ชุมชนของกลุ่มเยาวชนในตำบลศรีดอนชัย จังหวัดเชียงราย.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔,
จาก <http://www.mekonglover.com>
แผนที่ย่านอนุรักษ์บริเวณถนน Moody. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์
๒๕๕๔, [http://www.cheshireeast.gov.uk/images/
Moody%20St%20Map.jpg](http://www.cheshireeast.gov.uk/images/Moody%20St%20Map.jpg)
พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก <http://www.kingdomthai.ob.tc/test6.1.html>
พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทร
มหาภูมิพลอดุลยเดช สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก [http://www.ohmpps.go.th/searchsheetlist_
en.php?get=1&offset=34209](http://www.ohmpps.go.th/searchsheetlist_en.php?get=1&offset=34209)
ภาพดาวเทียมเมืองเก่า. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก
[http://www/GoogleEarth.com](http://www.GoogleEarth.com) และ
<http://www.PointAsia.com>
รูปการจัดกิจกรรมการประกวดสำหรับนักเรียนในโรงเรียน ในเขตอำเภอ
ศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก http://www.bannapo.org/print.php?type=N&item_id=36
รูปการจัดกิจกรรม “ถนนคนเดินเชียงคาน” จังหวัดเลย. สืบค้นเมื่อวันที่
๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก www.chiangkan.com/wp/
รูปการจัดกิจกรรม “ถนนคนเดินย่านเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า” เทศบาลเมือง
ยโสธร จังหวัดยโสธร. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก
http://travel.thaiza.com/detail_182246.html
รูปการจัดงานสัมมนาเชิงวิชาการและงานนิทรรศการ ณ ตลาดน้ำโบราณ
บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,
จาก www.paknam.com
รูปการจัดนิทรรศการภาพถ่ายในชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,
จาก <http://www.chanthaboonriver.com>
รูปกำแพงเมืองเก่ากำแพงเพชร. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก <http://thaagoon.wordpress.com>
รูปกำแพงเมืองเก่าสุโขทัย. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก <http://travel.kapook.com/view27348.html>
รูปแจ่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก <http://www.oknation.net/blog/lovecondo3/2009/09/17/entry-2>
รูปงานเทศกาลแห่เทียนพรรษา ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก: <http://guideubon.com>
และ <http://www.muangthai.com>
รูปงานแสดงประกอบแสง สี เสียง ชุด “วิมานนาฏการ” ณ บริเวณหน้า
อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,
จาก <http://www.krungshing.com/forum/showthread.php?t=175>

รูปผลการประกวดภาพถ่าย “วิถีชีวิตย่านเมืองเก่าภูเก็ต” ครั้งที่ ๑๒.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก <http://fws.cc/lifephoto/index.php?topic=737>.

รูปแผนที่สามชุกตลาดร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก <http://www.samchuk.in.th/flight-market.html>

รูปพิพิธภัณฑ์ลพ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔,

จาก http://mayoras.blogspot.com/๒๐๑๐/๑๑/blog-post_๒๐.html

รูป Franklin Court. สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, จาก

<http://pioneer.chula.ac.th/~yongyudh/book๑/post.html>

วรรณศิลป์ พีรพันธุ์. ระเบียบผังเมือง : เว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน

เรื่อง แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนบางน้อยนอก

จังหวัดสมุทรสงคราม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก <http://pioneer.netsev.chula.ac.th/~pwannasi/student.htm>